

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1049

26. SVIBNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Nogometna reprezentacija Hrvata u Srbiji

Prvi puta kod ministra

SADRŽAJ

6

Hrvatska riječ u Ministarstvu
za ljudska i manjinska prava
i društveni dijalog

**Jedan sasvim običan
ministarski dan**

9

Kako su se nazivale institucije
i prostori za djelovanje hrvatskih
institucija i organizacija u Vojvodini

**Kasine, čitaonice, Matice
i hrvatski domovi**

12

Šime Erlić, ministar regionalnog
razvoja i fondova Europske unije
u Hrvatskoj

**Važno je jačati
kapacitete i uključivati
se u projekte**

20

Veleposlanstvo Suverenog
malteškog reda doniralo novce

**U Baču se gradi
sportsko-rekreativni
teren**

22

Koncert HGU *Festival
bunjevački pisama*

**Novi koraci,
s tamburom u ruci**

34

Susret mladih u Srijemu

**Gospodin je štit
života moga**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Privid

U vijestima o protestima, kontraprotestima, o tome tko je protiv nasilja, a tko upravo nasilje zagovara kao vid borbe protiv neistomišljenika, o tome tko na ulice izlazi iz uvjerenja, a tko jer je stavljen pred izbor miting ili radno mjesto »izgubila« se vijest da je Srbija u godišnjem izvješću organizacije Freedom House svrstana među nedemokratske zemlje. A tim svrstavanjem samo je potvrdila mjesto na kome je bila i prijašnje tri godine. A to bi značilo da su institucije krhke, da postoje problemi u zaštiti političkih prava i građanskih sloboda.

U izvješću se između ostalog spominju političke slobode, a kao pozitivan pomak konstatirano je sudjelovanje oporbe na prošlogodišnjim izborima, ali i dalje »škripi« kod jednakih uvjeta za sve sudionike izborne utrke.

»Škripi« i kod toliko spominjanog Regulatornog tijela za elektroničke medije. A na listi REM-ovih grijehova je produljenje dozvola za emitere koji nisu ispunili obveze i uvjete pod kojima su nacionalno dobro koristili prethodnih godina, kao i odugovlačenje u nedogled da se izda i peta slobodna frekvencija.

Dan prije nego što je ovaj broj *Hrvatske riječi* bio na kioscima navršilo se 30 godina od osnutka Međunarodnog kaznenog suda za ratne zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije u Haagu. Za tih 30 godina osuđena je 91 (59 je do sada odslužilo kaznu), a optuženo 160 osoba.

Tako izgledaju brojke, a iza tih brojki je činjenica da se neki od osuđenih i dalje slave kao nacionalni heroji. Na ulicama, pa čak i u školama.

Između dva broja pao je i dogovor između poljoprivrednika koji su bili na protestima i Vlade Srbije. Dogovoreno je i potvrđeno potpisanim sporazumom. U 10 točaka pobrojano je sve što država treba uraditi. Nešto je konkretno definirano brojkama, a nešto je odgođeno za narednu godinu, nešto će se tek analizirati. Jedna od bolnih tema je nekontroliran uvoz mlijeka i svega što se pravi od mlijeka, što za posljedicu ima otkazivanje otkupa sirovog mlijeka. A to će tek biti predmetom razgovora i analiza. Do tada proizvođači imaju na raspolaganju telefonske linije na koje mogu prijaviti ukoliko im mljekare otkažu otkup. Kakve će koristi imati od toga nije rečeno.

Kao ni to je li ovaj sporazum obvezujući i za eventualno novu Vladu. Za svaki slučaj, ako bude izbora. A to bismo trebali čuti danas ili sutra.

Z. V.

Sporazumom obustavljen protest

Vlada ispunila sve zahtjeve poljoprivrednika

Nakon pet dana protesta poljoprivrednika tijekom kojega su diljem Srbije traktorima blokirali glavne prometnice, protest je u subotu, 20. svibnja, obustavljen kada im je u Vladi obećano ispunjenje svih deset zahtjeva.

Predsjednik Udruženja poljoprivrednih proizvođača iz Subotice **Miroslav Matković** kaže kako su poljoprivrednici zadovoljni, jer da nisu, ne bi ni dalje povukli traktore s ulica. Ističe on i važnost komunikacije paora s nadležnim institucijama.

»Mi ne želimo blokirati, trebamo pregovorima nešto postići, a ne ovakvim stvarima«, kaže Matković.

Sporazum o suradnji u području poljoprivrede potpisan je 22. svibnja između Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i udruženja poljoprivrednika koji su organizirali protest.

Više novca poljoprivrednicima

Sporazumom su regulirani svi zahtjevi poljoprivrednika: za ovu godinu povećane su subvencije po ha s 9.000 na 18.000 dinara, i to 6.000 za dizel gorivo, a 3.000 direktno. Od sljedeće godine bit će podignuta maksimalna granica površine obradivog poljoprivrednog zemljišta od 20 ha, propisana za ostvarivanje prava na osnovne poticaje za biljnu proizvodnju, na 100 ha. Povećana je premija za mlijeko s 15 dinara po litri na 19; poticaji za kvalitetne priplodne mliječne krave povećane su s 30.000 dinara na 40.000 po grlu; nadoknada za odvodnjavanje smanjena je za 50%, dok će od sljedeće godine biti ukinuta. Obećano je kako će se provesti analiza kontrole uvoza mlijeka i

mliječnih proizvoda te intenzivno nastaviti komunikaciju s proizvođačima mlijeka; regulirat će se tržište uvođenjem kvota za proizvođače, prerađivače i uvoznike mlijeka; pronaći će se rješenje za otkup mlijeka proizvođačima kojima je otkup otkazan; provest će se analiza tržišta u pogledu uređenja žitarica te uvesti tzv. plavi dizel koji se odnosi na olakšice u visini akcize na 100 litara dizel goriva po ha, a sve upisane površine u registru poljoprivrednih gospodarstava.

Zaključeno je na sastanku i kako sudionici protesta neće biti procesuirani ako su kažnjavani tijekom protesta te da će se nastaviti razgovori oko budućeg agrarnog proračuna, nove agrarne politike i politike subvencija u najkraćem mogućem roku.

Udruženja iz cijele Srbije

Potpisivanju sporazuma prethodio je 20. svibnja još jedan, višesatni sastanak u Vladi predstavnika poljoprivrednika i Vlade na čelu s premijerkom **Anom Brnabić** na kojemu je dogovoreno ispunjenje zahtjeva.

Proteste je organiziralo osam udruženja iz cijele Srbije, a oni su bili uključeni i u pregovore s Vladom. Udruženja su: Inicijativa za opstanak poljoprivrede Srbije, Udruženje proizvođača mlijeka *Naše mleko*, Udruženje poljoprivrednih proizvođača Subotice, Udruženje STIG Požarevac, Udruženje *Za spas i opstanak stočara zapadne Srbije*, Savez udruženja poljoprivrednika Banata te Udruženje proizvođača mlijeka Šumadije i Pomoravlja *Adrani*.

J. D. B.

Prijem za nogometnu reprezentaciju Hrvata u Srbiji

Prvi puta kod ministra

»Da bi se institucionalno rješavao status Nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji potrebno je vrijeme, tako da ćemo ministar Žigmanov i ja u narednom razdoblju raditi na tome«, kazao je ministar sporta Zoran Gajić

Ministar sporta Vlade Srbije **Zoran Gajić** primio je u četvrtak, 18. svibnja, predstavnike nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji. Za 20 godina, koliko postoji reprezentacija, ovo je prvi puta da su njezini predstavnici primljeni u Ministarstvu sporta. Tijekom razgovora ministar Gajić obećao je da će pomoći u institucionalnom rješavanju statusa ove reprezentacije.

Reprezentanti manjinske zajednice i Srbije

Predstavljajući nogometnu reprezentaciju Hrvata u Srbiji koordinator **Petar Kuntić** istaknuo je da Nogometna reprezentacija Hrvata u Srbiji igra 20 godina u Srbiji, Hrvatskoj i Europi, prezentira hrvatsku manjinsku zajednicu, ali i Srbiju jer reprezentacija igra pod zastavom Srbije, države iz koje dolazi.

»Ne mogu kazati da smo u proteklih 20 godina bili prihvaćeni. Bila je to neka prešutna potpora, ali ništa konkretno, niti priznanje za dostojno predstavljanje države iz koje dolazimo u inozemstvu. Ovo je sada prvi puta da nas prima ministar sporta i zato je za nas ovo povijesni trenutak«, kazao je Kuntić.

On je najavio da će 17. lipnja u Bijelom Brdu biti odigrana nogometna utakmica između reprezentacija srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji. Posljednji susret ove dvije reprezentacije bio je 2019. godine u Tavankutu.

»Očekujem potporu u nastojanjima Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji da zajednički organiziramo *Europeadu* – Prvenstvo Europe za sve manjine u okviru FUEM-a (Savezna unija europskih nacionalnosti)«, kazao je Kuntić.

Naredne godine *Europeada* će biti održana u njemačko-danskom pograničnom području, u organizaciji Sinti i Romi u Schleswig-Holsteinu, frizijske i njemačke manjine u sjevernom Schleswigu u Danskoj i danske manjine u Syd-slesvigu u Njemačkoj.

»Želja nam je da za *Europeadu* 2028. godine prijedlog bude zajednička organizacija u Podunavlju, gdje bi se uta-

kmice igrale od Osijeka do Subotice i u svim mjestima uz Dunav, s jedne i druge strane granice. To bi izazvalo nezapamćen publicitet, tu bi pobijedio sport i mladi koji sudjeluju u jednoj i drugoj reprezentaciji«, kazao je Kuntić.

Potpora i sustavo rješenje

Ono što su predstavnici nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji tražili od ministra Gajića jeste da se poslije 20 godina nađe institucionalno rješenje, da se definira gdje reprezentacija pripada.

»Materijalna potpora u svakom slučaju, jer nastupati na ovako reprezentativnim natjecanjima bez financijske potpore je skoro nemoguće. Kako igrati u Južnom Tirolu ako do tamo ne možete ni otići i platiti smještaj i hranu za nogometaše?« kazao je Kuntić.

Osim njega, delegaciju nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji činili su tehniko **Ivan Budinčević** i koordinator za Srijem **Mijo Erceg**. Razgovoru su prisustvovali i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** i specijalni savjetnik **Marin Pluković**.

Ministar Gajić obećao je da će svoju ministarsku poziciju, ali i osobne kontakte u obje države, iskoristiti da se institucionalno riješi status reprezentacije, ali i pomogne zajednički sportski susret dviju reprezentacija.

»Taoci smo političkih zbivanja koja na ovim prostorima traju desetljećima i ovo je jedan izuzetan korak za ljude s obje strane granice. Da bi se institucionalno rješavao status nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji potrebno je vrijeme, tako da ćemo ministar Žigmanov i ja u narednom razdoblju raditi na tome. Do tada pomoći ćemo *ad hoc*, ali nadam se da će važnost ove reprezentacije i povezivanja s reprezentacijom Srba u Hrvatskoj, onako kako sam ja to prepoznao, prepoznati i drugi i da ćemo sve to postaviti u institucionalne okvire«, kazao je Ministar Gajić.

Z. V.

Hrvatska riječ u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

Jedan sasvim običan ministarski dan

»Nije teško biti ministar, ali je neobično. To nisu pozicije koje su raširene, u području života nema veliki broj ministara. To donosi neku vrstu drugačijih izazova, drugačijih pravila, ali ukoliko hoćete preuzeti tu društvenu ulogu ona se može lako i jednostavno igrati. U tom smislu ne mistificiram poziciju ministra već samo kažem da donosi jednu vrstu složenijih izazova i kada je u pitanju radno vrijeme, obveze, dostupnost svim instancama u sustavu vlasti i građanima«, kaže ministar Žigmanov

Nekadašnja Palača federacije, ili u narodu poznatija kao zgrada SIV-a (Saveznog izvršnog vijeća), danas je Palača Srbije i u njoj je nekoliko ministarstava sadašnje srbijanske Vlade. Na petom katu je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog koje vodi **Tomislav Žigmanov**, prvi politički predstavnik Hrvata u Srbiji na tako važnoj dužnosti. Da bismo vidjeli kako izgleda jedan ministarski dan proveli smo jedan dan u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. U Ministarstvo smo otišli najavljeni, ne samo zato što je red najaviti se domaćinima već što bez najave i provjere ne bismo ni mogli ući u Palaču Srbije.

I Hrvati u procesima donošenja odluka

Bilo je nešto iza devet sati, što znači da je u Ministarstvu uveliko tekao radni dan. A počinje u jutarnjim satima upoznavanjem što su obveze toga dana, određivanjem plana aktivnosti za taj dan i njihovo provođenje od sa-

stanaka koji pretpostavljaju formalno sudjelovanje i participaciju u donošenju odluka, do kreiranja vlastitih sastanaka i određenih koraka, mjera u vođenju određenih sektora koji su u nadležnosti ovog ministarstva.

»Ono što se iznosi kao javnomnijienski sadržaj uglavnom je posljedica rada stručnih službi u Ministarstvu. Komuniciramo samo ono što su ključne poruke, ja sam tek glasnogovornik onoga što stručne službe pripreme i onoga što unutar nas smatramo da su politički ključne poruke. Ministar je na vrhu jedne ozbiljno strukturirane i racionalno ustrojene piramide i na taj način on apsorbira kolektivna znanja koja postoje unutar stručnih ljudi u sektorima Ministarstva. Naravno da se od mene očekuje da budem minimalno suveren u svakom od područja i da mogu artikulirati spram javnosti i kada nisu u pitanju govori koji su unaprijed napisani«, pojasnio je odmah na početku našeg razgovora Žigmanov.

Između sastanaka sa suradnicima, konzultacija, priprema, novih sastanaka... primljeni smo u kabinet mini-

stra Žigmanova. Kratko prije multisektorskog sastanka o rodno zasnovanom nasilju prema ženama i nasilju u obitelji. Izlaganje za taj sastanak već je bilo pripremljeno te smo s ministrom mogli nastaviti razgovor. A nastavljamo pitanjem kako poslije više od šest mjeseci gleda na svoj dolazak u Ministarstvo. »Naravno da je bio veliki iskorak kada je u pitanju politička reprezentacija Hrvata u Srbiji u procesima donošenja odluka u sudjelovanjima u institucijama gdje se obnaša vlast. Hrvati u Srbiji nisu imali ovu vrstu prilike i mogućnosti i to je sa sobom naravno donosilo veliku čast, a s druge strane i odgovornost da se povjereni posao, a to je vođenje jednog ministarstva, uradi na najbolji način, odnosno da se odgovori na sve vrste izazova s kojima se jedan ministar suočava. Područje djelovanja Ministarstva je heterogeno, široko, od ljudskih prava, manjinskih prava, antidiskriminacije, integracije Roma, civilnog društva, društvenog dijaloga. Sve su to područja u kojima Ministarstvo ima neposredne nadležnosti. U tom smislu kompleksnost zahtijeva posvećenost svake osobe u Ministarstvu i naravno mene kao prvog među jednakima. Zatekao sam dobar tim, ljude koji su profesionalni kada su u pitanju poslovi koje imaju u svojim nadležnostima. Politička garnitura, državni tajnici također imaju svoje profesionalne kvalitete i u tom smislu naša mala brodica koja plovi na moru državne vlasti dobro je ekipirana i sigurno se upravlja spram svih zadaća i izazova«, kaže Žigmanov.

Dodaje kako su svi koji su u Vladi znali da on dolazi kao politički predstavnik Hrvata u Srbiji. »Prihvatanje na pozitivan način nikada nije bilo dovedeno u pitanje, i to je ono što me je ohrabrilo da odgovorno, posvećeno i u punom kapacitetu obnašam ovaj dio vlasti u Vladi Srbije. Do sada ni na koji način nije bilo dovedeno u pitanje ono što radimo, način na koji radimo. Naprotiv, bilo je pozitivno ocijenjeno i uvažavano i od strane drugih ministara, predsjednice Vlade **Ane Brnabić** i predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića**«, kaže Žigmanov.

Nasilje nad ženama, nogometna reprezentacija i sjednica Vlade

I ovdje smo morali prekinuti razgovor s ministrom, jer su ga čekala dva skupa. Prvo u 10 sati međusektorski sastanak o rodno zasnovanom nasilju prema ženama i nasilju u obitelji na kome je sudjelovalo nekoliko ministara, a samo pol sata kasnije susret u Ministarstvu sporta, gdje je ministar **Zoran Gajić** primio predstavnike Nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji.

Prilika za nastavak razgovora bila je nakon susreta u Ministarstvu sporta, a prije sjednice Vlade koja se redovito održava svakog četvrtka u 13 sati.

Prijem nogometne reprezentacije hrvatske manjine u Srbiji dobar je uvod za pitanje koliko je ministar Žigmanov ostao u doticaju s hrvatskom zajednicom.

»Nisam ministar za Hrvate, ali koristim svaki institucionalni okvir da posređujem, da utječemo da se određeni interesi, potrebe, prava hrvatske zajednice na neki način ostvare. U tom smislu dobar sam kanal za komunikaciju, posredovanje, lobiranje za ono što je legitimno, što počiva na zakonima, što je u duhu demokratskih standarda. Mislim da su naše inicijative osnažene i da ono što smo do sada uspješno radili, možemo bolje i kvalitetnije reflektirati«, kaže Žigmanov.

I nešto prije 13 sati naše vrijeme je isteklo. Ministra je čekala sjednica Vlade u Nemanjinoj na koju nismo mogli. Ali ljubaznošću glasnogovornice Ministarstva **Svetlane Palić** u našoj arhivi imamo i fotografiju s te sjednice. No, sjednica Vlade nije i posljednja obveza ministra Žigmanova tog dana, jer se često obveze ne završavaju u 16 i 30 kada je službeni kraj radnog dana. Dužnost ministra podrazumijeva prisustvo na događajima, konferencijama i izvan Beograda, prijeme u veleposlanstvima, razne susrete s delegacijama.

Z. V.

Marin Piuković posebni savjetnik

Marin Piuković posebni je savjetnik ministra, a na tu dužnost stupio je nakon što je Žigmanov imenovan za ministra u Vladi Ane Brnabić.

»Moja zaduženja su usmjerena na sektor nacionalnih manjina. Imali smo nekoliko aktivnosti koje sam proveo uz pomoć kolega iz ovog sektora. To su obuke u tri grada za članove nacionalnih vijeća, nedavno smo imali izbore na Nacionalno vijeće albanske nacionalne manjine. Dobro smo prihvaćeni od strane svih kolega u Ministarstvu, ali i s onim s kojima imamo suradnju. Mislim da i međunarodna zajednica ulazak političkih predstavnika hrvatske manjine u Vladu Srbije cijeni kao jedan iskorak. Naravno da smo svakodnevno u kontaktu s našim institucijama, udrugama, članovima DSHV-a«, kaže Piuković.

Održana Skupština Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Ivo Martinović novi predsjednik

U Zagrebu je 20. svibnja održana izborna skupština Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata koja djeluje diljem Hrvatske. Za novog predsjednika izabran je Ivo Martinović

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata je i u protekloj godini održala niz aktivnosti, kako u Zagrebu tako i u drugim dijelovima Hrvatske, a njeguje i prekograničnu suradnju s Hrvatima u Srbiji. Zahvaljujući nakladničkoj djelatnosti Zajednice u okviru biblioteke *Srijemski Hrvat* objavljeno je više monografija čiji je cilj čuvanje uspomena na zavičaj, memoriranje tragične sudbine prije svega vojvođanskih Hrvata tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća te očuvanje nacionalnog identiteta Hrvata koji su ostali živjeti u Srbiji.

Neriješeni problemi

Dosadašnji predsjednik Zajednice **Mato Jurić** vodio je ovu udrugu 21 godinu. Naglasio je kako zahvaljuje svima koji su utkali sebe u ovu zajednicu, posebno glavnom tajniku **Zlatku Žužiću**, ali isto tako je s razočaranjem zaključio da su neka pitanja ostala neriješena unatoč naporima uložnim da se riješe. To je prije svega neosjetljivost dosadašnjih vlada za probleme umirovljenika koji su mirovine stekli u Srbiji prije doseljavanja u Hrvatsku i neriješenih imovinskih odnosa Hrvata iz Srbije koji danas žive u Hrvatskoj, a svoj su zavičaj napustili tijekom ratnih devedesetih, problemi oko dobivanja hrvatskog državljanstva Hrvata koji žive u Srbiji, prešućivanje i nerješavanje slučajeva nestalih i ubijenih vojvođanskih Hrvata i drugih zlodjela pretrpljenih tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća te činjenica da još ne postoji nijedno spomen-obilježje za Hrvate i pripadnike drugih manjina u Srbiji, koji su platili najvišu cijenu tih godina zbog svoje etničke i vjerske pripadnosti.

Suradnja s Hrvatima u Srbiji

Na izornoj skupštini za novog predsjednika izabran je **Ivo Martinović**, porijeklom iz Petrovaradina, a koji danas živi u Zagrebu te je dugogodišnji član Zajednice. On će u mandatu od četiri godine voditi Zajednicu i Glavni odbor od 25 članova (7 članova po funkciji u Zajednici, 8 članova iz aktivnih ogranaka i aktivnih zavičajnih klubova i 10 aktivnih članova Zajednice direktno izabranih u Glavni odbor).

U uže vodstvo, uz predsjednika Ivo Martinovića (Petrovaradin / Zagreb), izabrani su zamjenica predsjednika Za-

jednice **Ivana Andrić Penava** (Petrovaradin / Zagreb), dopredsjednici **Jelena Dodig** (Kukujevac / Višnjevac – Osijek) i **Zvonimir Cvijin** (Subotica / Zagreb), glavni tajnik i blagajnik **Zlatko Žužić** (Hrčkovci / Zagreb), predsjednik Skupštine **Mato Jurić** (Beška / Zagreb) i zamjenik predsjednika Skupštine **Zvonimir Pažin** (Novi Slankamen / Zagreb). Likvidator je **Stjepan Šutija** (Novi Slankamen / Zagreb).

»Zahvaljujem se dosadašnjem Glavnom odboru koji je predložio nova tijela Zajednice i hvala svima vama koji ste dali povjerenje i novom vodstvu Zajednice i meni osobno. To povjerenje posebno obvezuje, jer su pred svima nama potpuno novi izazovi u odnosu na one s kojima se Zajednica suočavala na početku svog rada u ratnim i kasnije u poslijeratnim vremenima, i nadamo se da ćemo na njih odgovoriti jednako uspješno kao što su na izazove svog vremena odgovorila sva prethodna vodstva Zajednice«, istaknuo je Martinović.

Među glavnim ciljevima novog vodstva Zajednice su digitalna baza svih članova Zajednice, digitalizacija dijela ranije obavljenih popisa protjeranih osoba i prikupljenih izjava o ratnim stradanjima, podrška nastavku normalizaciji odnosa Hrvatske i Srbije uz uvažavanje prava nacionalnih manjina, inzistiranje na ispunjenju obećanja koja su davno dana hrvatskoj manjini u Srbiji kako će se izjednačiti njihova prava s pravima koje ima srpska manjina u Hrvatskoj (izgradnja primjerenog spomen-obilježja i mjesta komemoracije za Hrvate nestale i ubijene u Srbiji devedesetih godina, zajamčeno zastupničko mjesto za Hrvate u Skupštini Srbije, participacija Hrvata u tijelima lokalne uprave i samouprave, kontinuirana i primjerena financijska potpora radu hrvatskih institucija koje rade na očuvanju hrvatskog nacionalnog identiteta), a poseban je naglasak stavljen na njegovanje i produbljivanje komunikacije i prekogranične suradnje s Hrvatima koji žive u Srbiji«, kazao je nakon izbora Martinović.

Boris Ćavar, Ivana Andrić Penava

Foto: Arhiva Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Kako su se nazivale institucije i prostori za djelovanje hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini

Kasine, čitaonice, Matice i hrvatski domovi

U povodu izgradnje nove zgrade u Subotici za smještaj i rad ključnih institucija hrvatske zajednice u Srbiji kao i prostora za očitovanje kulturnog i društvenog života uopće, korisnim se čini sagledati povijesnu retrospektivu naziva ovakvih ili sličnih objekata, koji su imali istu svrhu. To činimo iz razloga kako bismo svestranije promislili i dobili kvalitetniju i cjelovitiju sliku o praksama imenovanja prostora za rad hrvatskih institucija i organizacija u povijesti.

Pri tomu nam je važno istaknuti da kultura bilježi uzrečicu *nomen est omen* (ime je znamen). Ona, naime, opisuje poklapanje imena s osobinom nositelja imena. Glede toga, vrijedi pridodati i to da u judeo-kršćanskom poimanju na osobit način ime govori o nečijoj naravi. Slična pravila važe, ne od danas, i u imenovanju društvenih institucija – ime, naime, opisuje smisao i svrhu postojanja te ukupnost sadržaja pojedine ustanove. Pri davanju naziva, to jest imena novim ustanovama nužno se vodi briga ne samo o semantičkom već isto tako i povijesnom utemeljenju. Naziv i ime, drugim riječima, mora imati vlastite razloge značenjske navezanosti na temeljno poslanje konkretne ustanove, ali i snažnu naslonjenost na povijesne nanose i zadatosti. Slično vrijedi i kada je riječ o prostoru u kojem se smještaju ove ustanove.

Na početku bijahu kasine i čitaonice

Hrvati u Vojvodini, tj. Srbiji, u procese društvene i nacionalne emancipacije uopće ulaze sredinom druge polovine XIX. stoljeća, osnivajući i organizirajući, među ostalim, i svoje društvene institucije. Većina njih, prema praksama koje su postojale u hrvatskom, ali i među narodima s kojima su živjeli – prije svega Mađarima i Srbima – u svojim nazivima imaju imena iz »prostornosti« (vezuju se uz stambene prostore, prostore za stanovanje ili prostore za određene namjene), koja se onda živo vežu uz društveni ili kulturni život hrvatske zajednice. Naime, elementi prostornosti u nazivima organizacija temelje se na motivu da svaki prostor okuplja i drži na okupu ljude koji imaju iste ciljeve.

Isprva, u povijesnom smislu, pojavljuju se sljedeći nazivi društvenih i kulturnih organizacija, ustanova i institucija s pojmom kasina – riječ je o talijanizmu u značenju prostora koja primarno služi za društvene aktivnosti. Sjetimo se iz povijesti organiziranosti mjesnih Hrvata, u tom smislu, *Lemeške kasine* (iz 1874.) ili vjerojatno najglasovitije *Pučke kasine* iz Subotice (iz 1878.) ili *Bunjevačke kasine* u Čonoplji (iz 1920.). One nisu nužno imale i prostorije za djelovanje u svojem posjedu ili su ih, pak, osigurale

Hrvatski seljački prosvitni dom u Tavankutu, 1940.

Ploča u Hrvatskom domu u Somboru

svjetni rad lokalnih hrvatskih zajednica u mjestima u kojima pretežito ili u većem broju žive Hrvati. Ova zamisao se prema pravilu ostvarivala na način da su ovi građevinski objekti, gabaritno pozamašni, bili u vlasničkom posjedu hrvatskih institucija ili organizacija.

Prostori za društveni aktivizam Hrvata u lokalnim zajednicama iz ovog razdoblja gotovo listom imaju u svom nazivu pridjev hrvatski i imenicu dom, uz stanovite nadopune: Subotica – *Hrvatski prosvjetni dom*, otvoren 1930. (današnje prostorije OKUD-a *Mladost*, Harambašićeva br. 4); Đurđin – *Hrvatski seljački prosvjetni dom*, otvoren 1936.; Sombor – *Hrvatski dom*, kupljen 1937. (u vlasništvu HKUD-a *Vladimir*

znatno kasnije, kao što je slučaj s *Pučkom kasinom* u Subotici (Ulica Petra Drapšina br. 5).

U vremenskom smislu gotovo usporedo, slijedile su među ovdašnjim Hrvatima kulturne ustanove s imenicom čitaonica – prostorija u kojoj se čita: *Pučka čitaonica* u Bajmaku utemeljena je 1879., zatim *Katolička čitaonica* u župi sv. Jurja u Subotici 1905. ili *Katolička čitaonica* u župi sv. Roka u Subotici 1910.; *Šokačka čitaonica* počela je s radom u Monoštoru 1920., istoga naziva u Sonti 1926., a *Šokačka*, to jest *Hrvatska* u Baču 1922. Posljednje spomenute u svojem su radu veći naglasak stavljale na širenje prosvjete među hrvatskim pukom, dok su okupljanja oko kasina imala za cilj i uključivanje ovdašnjih Hrvata u društveni život i borbu za narodnosni napredak i nacionalnu ravnopravnost. I u slučaju čitaonica o kojima je riječ, kada govorimo o posjedovanju prostora za rad, imamo sličnu situaciju kao i s kasinama – nisu ih imali, a svoje su djelovanje najčešće vezali uz župne prostorije u posjedu Katoličke Crkve.

Kratka povijest hrvatskih domova u Vojvodini

Snaženjem djelovanja Hrvatske seljačke stranke i njezinim utjecajem, 30-ih godina XX. st. u Bačkoj i Srijemu raste svijest među prvacima ovdašnjeg hrvatskog puka, kako laičkog tako i unutar klera, o potrebi osiguravanja prikladnih prostora za društveni, politički, kulturni i pro-

Nazor; Tavankut – *Hrvatski seljački prosvjetni dom*, otvoren 1939. (danas sjedište Mjesne kancelarije); Monoštor i Bereg – započeli inicijative, no, realizaciju spriječio II. svjetski rat. I mjesne hrvatske zajednice u Srijemu također su imale svoje Hrvatske domove: Ruma (1914.); Srijemska Mitrovica (gradnja dovršena 1928.), Novi Slankamen (kupljen 1938., danas se osporava vlasništvo mjesnom HKPD-u *Stjepan Radić*).

Hrvatski domovi bili su žarišta društvenog života, koji je uključivao političko djelovanje i kulturni rad, i često je u njima bilo smješteno i po nekoliko hrvatskih udruga (u subotičkom *Hrvatskom prosvjetnom domu* pred II. svjetski

Dom – cjelina prijemčivog ambijenta

I menica »dom« – u svom semantičkom opsegu uključuje i nadilazi pojam kuće (građevni životni prostor, puko obitavalište) te ujedno označava i cjelovitiju prijemčivost ambijenta evocirajući pozitivne, ljudske konotacije kada je riječ o boravku u tom i takvom prostoru (topli dom, očev ili majčin dom...). Još je šire značenje pojma dom kao prijemčivog i privlačnog prostora, koji nudi sadržaje daleko bogatije od kuće. Kao takav se onda često koristi i u nazivima ustanovama (*Dom zdravlja*, *Planinarski dom*, *Studentski dom*, *Dom za stare*, *Dom kulture*...).

rat bilo je smješteno 10-ak hrvatskih udruga, ustanova, kulturnih ili sportskih saveza). Važno je napomenuti da su svi oni bili kupljeni ili izgrađeni novčanim priložima i/ili dragovoljnim radom koji su osigurali sami Hrvati. Materijalni dokaz toga nalazi se, na primjer, u obliku spomen ploča, recimo u *Hrvatskom domu* u Somboru. Također ističemo da su većinu spomenutih domova – osim somborskog i slankamenskog, nove »narodne« vlasti oduzele hrvatskim organizacijama i ustanovama nakon Drugog svjetskog rata, koje su listom također bile ukinute, i do danas nisu vraćene.

Matica – naziv za najvažnije kulturne ustanove

Glede imenskih sadržaja iz povijesti, navest ćemo da se i u mjesnoj hrvatskoj kulturi u Vojvodini bilježi i naziv »Matica«. On dolazi iz preporodnih gibanja među slavenkim narodima u XIX. stoljeću te se isto registrira u Hrvata – *Matica ilirska*, kasnije *Matica hrvatska*, i u Srba – *Matica srpska*. Ova se imenica, dakle, pridaje najvažnijim nacionalnim institucijama koje djeluju na narodnosnom području – od kulture, koja je uključivala i informiranje, preko neformalnih oblika prosvjete puka do društvenog djelovanja u širem smislu, koje je znalo imati i političke konotacije.

Među Hrvatima u Vojvodini, tj. Srbiji, prva se s ovim imenom spominje *Matica subotička*, osnovana 1934. godine od strane biskupa **Lajče Budanovića** s ciljem stvaranja krovne kulturno-prosvjetne ustanove koja će objединiti raspršene i atomizirane aktivnosti u tim područjima društvenog života među Hrvatima u Subotici i okolici. Njezine brojne uspjehe (osnutak zavičajne knjižnice, brojna povijesna građa za ustroj arhiva te bogata muzejska građa za planirani Muzej Hrvata) radikalno je zaustavio II. svjetski rat – mađarski su okupatori odmah po dolasku u Subotici – sredinom 1941. godine, dio zapalili, dio pobacali na smeće, a dio otuđili, tako ona nije sačuvana.

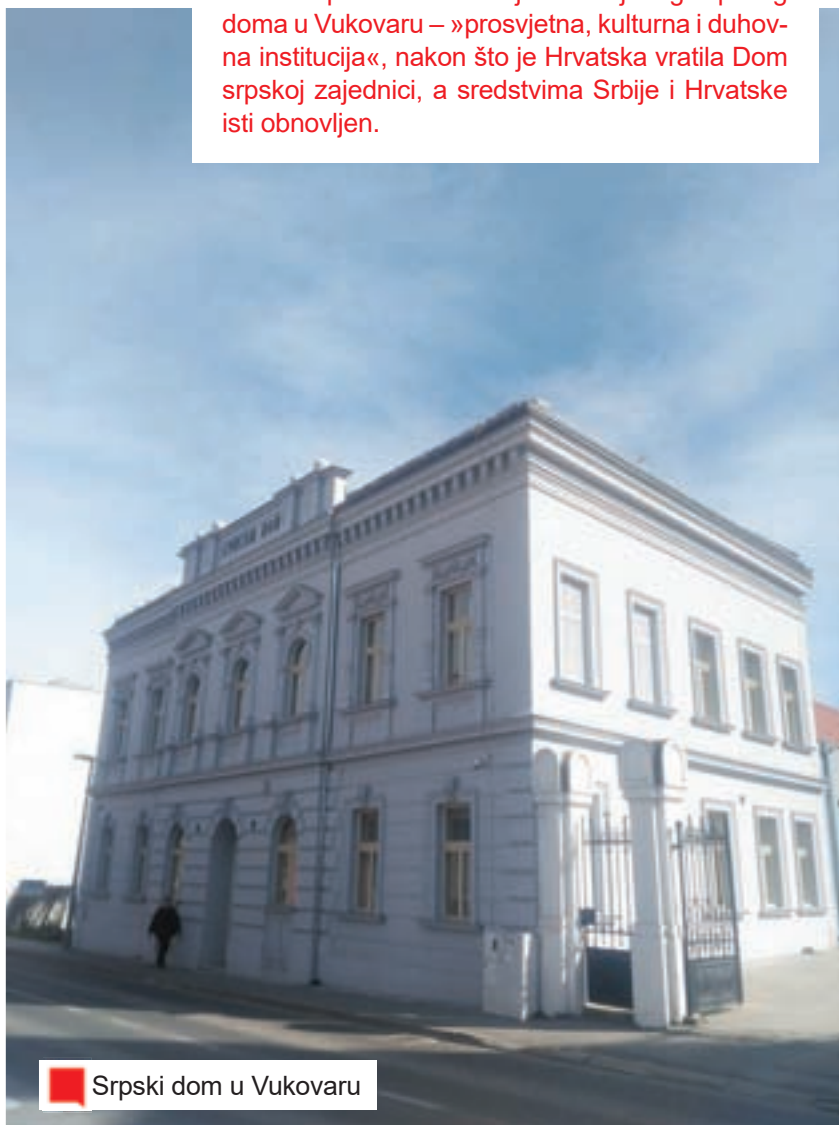
U smislu povijesnog prisustva imena Matica u našim prostorima, vrijedi spomenuti i inicijativu 200-tinjak intelektualaca bačkih Hrvata za osnivanjem pododbora *Matice hrvatske* u Subotici koncem 60-ih godina XX. st., kao posljedica općih gibanja u okviru Hrvatskog proljeća, što je bilo osuđeno od komunističkih vlasti. Istina, ona se pretočila u osnutak Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Bunjevačko kolo* 1970., s cijelim nizom kulturnih programa koji su ostali živjeti sve do danas, među kojima su najpoznatije priredbe *Veliko prelo* i *Dužijanca*, a od nemanifestativnih oblika kulturnih praksi istaknut ćemo nakladu knjiga i periodičnih publikacija, kako unutar

laičkih tako i među strukturama klera, te afirmaciju dramskog i kazališnog stvaralaštva (nakladnički niz Edicije *Osvit*, objava kapitalnih djela i Nakladnom zavodu *Matice hrvatske* u Zagrebu, zatim ponovno pokretanje *Subotičke Danice*, komedije i drame **Matije Poljakovića** i **Petka Vojnića Purčara** s dominacijom hrvatskih glumačkih prvaka u Narodnom pozorištu u Subotici – **Geza Kopunović**, **Katarina Bačlija**, **Josip Bajić**, **Ivica Jakočević** i dr.). Na taj su način ideje »matičara« – narodni prosperitet te očuvanje i razvoj kulture i stvaralaštva među Hrvatima – ostali do danas trajna inspiracija, a ime Matica i dalje je u živoj uporabi.

Tomislav Žigmanov

I Srbi imaju domove

Imenica »dom« u nazivima za prostore za društveni rad Srba također je bila raširena, napose na prostoru Austro-Ugarske. Ova je činjenica postala aktualnom prošle godine, kada je medijski izuzetno praćeno otvorenje obnovljenog Srpskog doma u Vukovaru – »prosvjetna, kulturna i duhovna institucija«, nakon što je Hrvatska vratila Dom srpskoj zajednici, a sredstvima Srbije i Hrvatske isti obnovljen.

 Srpski dom u Vukovaru

Šime Erlić, ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije u Hrvatskoj

Važno je jačati kapacitete i uključivati se u projekte

*Mora se pronaći način i zajednički interes i nema neke druge metode osim da se jačaju kapaciteti ljudi u vašoj organizaciji koja želi ostvariti sredstva i da pronalazite ljude sa znanjima o pripremi i provedbi projekata * Za bilo kakav oblik povezivanja ili potrebe za hrvatskim partnerima mi, kao Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, pružamo podršku za pronalazanje partnera u Hrvatskoj*

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Ove godine, drugi puta, Vlada Hrvatske je izdvojila sredstva kojima je cilj razvijati suradnju u pograničnim područjima i pružiti dodatnu pomoć Hrvatima u Srbiji. Prijave po ovome natječaju su se mogle predati do 5. svibnja i upravo je u tijeku proces izbora projekata koji će se financirati. Prošle je godine bilo izdvojeno 400.000, a ove godine 530.000 eura.

Dvanaestog svibnja pak objavljen je 1. Poziv na dostavu projektnih prijedloga u okviru Interreg VI-A IPA Programa Hrvatska – Srbija 2021.-2027. Sredstva Europske unije prvog poziva iznose 17.400.751,50 eura, a svi potencijalni prijavitelji mogu predati svoje prijave do 4. rujna ove godine. U okviru ovoga programa organizirat će se

četiri informativna dana, dva u Srbiji i dva u Hrvatskoj kako bi pružili detaljne informacije i praktične savjete za pripremu i podnošenje projekata u kojem mogu sudjelovati ustanove, lokalne samouprave i udruge i organizacije iz Sjevernobačkog, Zapadnobačkog, Južnobačkog, Srijemskog i Mačvanskog okruga u Srbiji te Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Požeško-slavonska i Brodsko-posavska županija u Hrvatskoj.

O ova dva prekogranična programa, mogućnostima sudjelovanja i hrvatskih udruga i organizacija, kao i ulozi ovakvih programa u razvoju pograničnih područja, razgovarali smo s ministrom regionalnog razvoja i fondova Europske unije u Hrvatskoj **Šimom Erlićem**.

► **Petog svibnja je završena prijava za prekogranični natječaj Hrvatska – Srbija. Koliko je bilo prijavljenih?**

Slično kao i prošle godine, kada je bilo zaprimljeno 65 prijava, i ove godine je zaprimljeno njih 66 i trenutno je u tijeku njihova evaluacija.

► **Do prije prošle godine nije postojao ovakav program. U čemu je značaj ovoga natječaja, odnosno programa?**

Cilj je tog programa jačanje prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije kroz gospodarsku i socijalnu revitalizaciju pograničnog područja te pružanje potpore Hrvatima u Srbiji. Dakle, cilj je da se partnerske organizacije s područja Hrvatske i Srbije, posebno pograničnog područja, udružuju kako bi radile na zajedničkim programima i da te troškove mogu potraživati od Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije kroz ovaj program. Važan cilj je zajednički rad za dobrobit hrvatskog naroda u Srbiji i intencija je zapravo da stvorimo preduvjete za smanjivanje iseljavanja stanovništva, kao posljedice negativnih demografskih trendova, ali i da se generalno radi na podizanju kvalitete života ljudi koji tamo žive. Niz je područja u koja su moguća ulaganja – od društvene, kulturne infrastrukture, zaštite okoliša, obnovljivih izvora energije i tako dalje. Mi smo zadovoljni jer je interes za natječaj izrazito velik i zapravo fali sredstava s obzirom na broj svih kvalitetnih projekata koji se žele financirati. Ali tek smo počeli i vjerujem da ćemo u godinama koje su ispred nas, kroz ovaj jedan poseban i specifičan oblik programa suradnje, omogućiti da program jača i da se u njega doznače i značajnija financijska sredstva.

► **Znači, ocjenjujete prošlogodišnji program uspješnim?**

Da, prošlogodišnji program je imao 65 prijavljenih projekata, a povjerenstvo je odabralo 20 najkvalitetnijih za financiranje. Povratne informacije su uistinu izvrsne i zato nas veseli i ova nova alokacija sredstava i nove mogućnosti za povezivanje putem programa koji će se nastaviti i sljedećih godina.

► **Nedavno je raspisan i mnogo veći, što se tiče sredstava, i zahtjevnosti pripreme projekata prekogranični IPA Interreg program Hrvatska – Srbija. Koliko tu neke manje organizacije mogu aplicirati i biti uspješne?**

Naravno da se mogu prijaviti i manje organizacije, ali ovi natječaji koji dolaze iz europskih sredstava podrazumijevaju nešto više iskustva i poznavanja europskih metodologija. Stoga će u praksi to značiti bolji uspjeh za one organizacije koje imaju obučene ljude i koje su ojačale kapacitete po pitanju bavljenja europskim projektima, IPA projektima. Međutim, važno je da se svi uključuju u programe edukacija i da traže partnere u Hrvatskoj u raznim područjima – od zaštite okoliša i promicanja obnovljivih izvora energije, preko kulturne baštine, pa do svih ostalih područja u kojima se mogu vršiti ulaganja, i zapravo nema prepreka da se manji povežu s iskusnijim partnerima. Ono što mogu reći iz hrvatskog iskustva, prije ne-

goli je postala članicom Europske unije 2013. godine, da su upravo IPA prekogranični programi bili ti koji su doprinijeli važnom jačanju kapaciteta različitih organizacija s područja Hrvatske koje su sudjelovale s partnerima iz drugih susjednih zemalja. Na taj način učile su i jačale svoje kapacitete te realizirale projekte. Kada smo ušli u Europsku uniju i kada su EU sredstva postala značajnija, mi smo ih već znali koristiti, pisati projekte i provoditi ih.

► **Da, ali malo koja udruga može sudjelovati u IPA natječajima jer nemaju dovoljno kapaciteta i financijskih resursa, na primjer da osiguraju vlastita sredstva od 15 posto u svome proračunu.**

Svaki partner ili korisnik u projektu treba sufinancirati svoj proračun s minimalno 15% budući da je EU sufinanciranje maksimalno 85% u Interreg IPA programima. To vrijedi za sve Interreg programe, odnosno, iz EU sredstava nije moguće sufinancirati 100% nego se očekuje određeno sufinanciranje i od strane korisnika projekata. Udruge svoj dio sufinanciranja mogu namaknuti vlastitim sredstvima, donacijama, kreditnim zaduženjem ili kroz neke druge potporne sheme. Treba naglasiti da Interreg IPA program planira omogućiti čak 25% predfinanciranja, što bi značilo da će oni projekti koji budu odabrani za financiranje dobiti 25% od ukupnog proračuna projekta. Primjerice, ako je ukupan proračun projekta 1 milijun eura, vodeći partner će po potpisu ugovora dobiti 250.000 eura koje onda treba raspodijeliti ostalim partnerima, ovisno o njihovim potrebama i aktivnostima koje trebaju provoditi na početku provedbe projekta. To su značajna sredstva koja olakšavaju start provedbe projekta.

► **A što je s onim udrugama koje nemaju uposlenih, koje većinom rade na volonterskoj osnovi, kakve su većinom manje hrvatske udruge u Srbiji? Kako se one mogu uključiti? Mogu li biti »podizvođači« u neke kome projektu?**

Mogu biti »podizvođači«, to ste dobro rekli. Znači, one mogu, kada neka organizacija dobije sredstva iz međunarodnih programa, a primjerice neka udruga želi samo provesti neku svoju aktivnost, recimo festival ili slično, javiti se organizaciji koja je dobila sredstva i da se na taj način pomogne financirati. Na različite načine se snalaze udruge. One mogu biti prihvatljiv partner i ako nemaju zaposlenih, međutim činjenica je da im je onda otežana provedba naprosto zbog nedostatka kapaciteta. Zbog toga oni mogu imati volontere ili osobe koje se bave samim projektom ili, što je također prihvatljivo, planirati zapošljavanje ljudi na projektu. Financiranje njihovih plaća onda može ići iz projekta. Ima više varijanti.

► **Ali do sada udruge pa ni organizacije nisu uspijevale u tome. S druge strane, ima slučajeva da lokalna samouprava prihvaća udruge nekih drugih nacionalnih manjina u Srbiji kao partnere, ali hrvatske udruge nisu do sada bile na taj način uključene. Od koga to ovisi i što se može učiniti na tom planu?**

Nema jednostavnog načina da vas netko uzme u projekt. To je stvar suradnje s organizacijama koje žele partnerstvo s vama. Mora se pronaći način i zajednički interes i nema neke druge metode osim da se jačaju kapa-

citeti ljudi u vašoj organizaciji koja želi ostvariti sredstva i da pronalazite ljude sa znanjima o pripremi i provedbi projekata. Jer zapravo fali takvih ljudi i potrebno ih je stalno podučavati, a što više ih bude educiranih u organizacijama, siguran sam da će i uspjeh, kad su u pitanju EU projekti, biti veći.

► **Postoji li mogućnost ili praksa da se neke organizacije specijaliziraju za pisanje projekata i daju svoje usluge onima koji nemaju takve ljude?**

Kod nas to rade regionalne razvojne agencije i zbog toga su osnovane. Nisam upoznat sa situacijom u Srbiji, no pretpostavljam da postoje organizacije koje daju potporu i podršku savjetodavnog tipa za pripremu i provedbu projekata. U svakom slučaju, za bilo kakav oblik povezivanja ili potrebe za hrvatskim partnerima mi, kao Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, pružamo podršku za pronalaženje partnera u Hrvatskoj. Tko god nam se javi nastojimo povezati i pomoći da se pronađe i odgovarajući partner i da se projekt na određeni način uokviri u ciljeve poziva za dodjelu bespovratnih sredstava.

► **Predstoje u lipnju informativni dani radi promocije IPA programa, dva dana u Srbiji i dva dana u Hrvatskoj.**

Tako je. Na ovaj način želimo postići da svi mogu sudjelovati na radionicama, dakle organizacije iz jedne i druge zemlje. U Novom Sadu je 1. lipnja, zatim slijedi Slavonski Brod, pa Subotica i na koncu Osijek. To su planovi naše Uprave za europsku teritorijalnu suradnju koja organizira ove edukacije.

► **Ako se promatraju prekogranični projekti Hrvatska – Srbija, od kada se provode i ima li nekih koji se izdvajaju?**

Prekogranična suradnja između Hrvatske i Srbije započela je još u razdoblju 2007. – 2013. kada Hrvatska još nije bila članica Europske unije. Tada se radilo o relativno skromnim sredstvima, međutim uspostavljena je dobra suradnja između institucija s obje strane granice i napravljeni su dobri temelji za nastavak suradnje u okviru Interreg IPA programa koji je financijski puno veći. Program i projekti u financijskom razdoblju 2007. – 2013. na neki su način bili priprema i vježba za buduće programe i projekte. Kroz to razdoblje, pa i u razdoblju 2014. – 2020., ugovoreno je iznimno puno projekata i vrlo je teško izdvojiti samo neke. Financirali smo projekte iz područja turizma i kulture, energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, zaštite okoliša i bioraznolikosti, zdravstvene i socijalne skrbi. Informacije o svim projektima mogu se pronaći na programskoj web stranici *interreg-croatia-serbia.eu*. Vjerujem da svi zainteresirani tamo mogu dobiti korisne informacije, pa i ideje za neke svoje buduće projekte.

► **Kakva je uloga ovih prekograničnih projekata u regionalnom razvoju Hrvatske? Koliki je njihov doprinos?**

Njihov je značaj dosta velik, ali možda ne toliko vidljiv na prvi pogled, jer ti projekti nemaju veliku materijalnu vrijednost. Iz njih se ne grade mostovi ili veliki objekti, ali

su iznimno bitni jer pomažu razmjeni ljudi i stručnjaka, pomažu u pripremama različitih inicijativa koje zasigurno ne bi realizirali vlastitim financijskim sredstvima ili sredstvima proračuna. Zato su oni u velikoj mjeri razvojnoro orijentirani i dozvoljavaju svim onim organizacijama koje se uključe da zapravo provode razvojne projekte od interesa za širu zajednicu. Primjerice, u zaštiti okoliša, obnovljivim izvorima energije ili u očuvanju kulturne baštine, promociji nekih turističkih ruta i nizu drugih mogućnosti kojima se može unaprijediti prekogranični prostor. Zapravo, jača se i suradnja, prenose se najbolje prakse i dobri primjeri, omogućuje financiranje ljudi i određenih pilot-aktivnosti. Važna je tu, naravno, i umješnost onih koji prijavljuju i provode projekte – koliko je taj projekt efikasan, dobar, zanimljiv, koliki ima utjecaj na širu društvenu zajednicu. Ono što ja mogu reći iz iskustva Hrvatske je da su u cijelom ovom razdoblju provedbe Interreg programa oni izuzetno doprinijeli i otvaranju prema prekograničnim partnerima i postavljanju određenih tema u širi međunarodni kontekst, gdje nam se omogućuje da tim različitim projektima rješavamo određene probleme u praksi. To se pokazalo jako dobro za projekte koji su se razvijali diljem Hrvatske. Tako da, ako bih nekoga savjetovao, posebice manje iskusne organizacije koje žele povući europska sredstva, zasigurno bi prvi korak i prva moja sugestija bili da se uključe u projekte prekogranične suradnje.

► **Možete li reći koji su najuspješniji prekogranični programi i projekti bili do sada?**

Teško je to reći, ne bih izdvojio posebno niti jedan program. Imamo sa svim državama članicama Europske unije Interreg programe i ne mogu kazati da je jedan program sam po sebi bolji od drugoga. Mislim da je dobro da se programi realiziraju i da se što veći broj organizacija interesira za uključivanje u takve projekte i da je to ključ. Hrvatskih Interreg projekata u razdoblju od 2014. do 2020. bilo je ukupno 747, dakle govorimo o svim takvim programima sa svim susjednim zemljama. Na njima je sudjelovalo preko 1.500 korisnika iz Hrvatske i putem njih je ugovoreno 244 milijuna eura sredstava. To su impresivne brojke.

► **Vidljivo je da Hrvatska ima različito razvijena područja. U kom smjeru sada ide regionalna politika kako bi se i manje razvijena područja unaprijedila i razvila?**

Po posljednjim podacima koje imamo za našu Nacionalnu razvojnu strategiju vidimo da se smanjuje razlika između Zagreba i Virovitičko-podravске županije koja je bila najmanje razvijena po indeksima razvijenosti. To je jedan element, a drugi je da mi kao država, u kontekstu regija na europskoj razini, smanjujemo razvojnu razliku za onim najrazvijenijim zemljama Europe, što je vidljivo iz BDP *per capita*. On je 2013. godine, kada smo ušli u Europsku uniju, bio na 61% europskog prosjeka, dok je 2022. porastao na 73%. Hrvatska je u top tri najbrže rastućih ekonomija zemalja Europske unije, s porastom BDP-a u prošloj godini za 6,3%, što je dvostruko više od europskog prosjeka. To nam daje optimizam da, ako se

takvi trendovi nastave, u razdoblju koje je pred nama uz pomoć europskih fondova koji su nam stavljeni na raspolaganje, još ćemo više smanjiti razliku u odnosu na najrazvijenije članice i zapravo doći na razinu višeg standarda do kraja ovog desetljeća. Što se tiče unutarnjih disbalansa i regionalnih razlika u Hrvatskoj, tu još mogu kazati da smo prvi put uspjeli vezati europske fondove uz potpomognuta i brdsko-planinska područja, dakle vrlo eksplicitno vezati i namijeniti određeni dio sredstava koji će direktno ići prema tim područjima. Stavili smo ih u favorizirani položaj baš kako bi se potencijal tih krajeva više iskoristio, za što smo osigurali iznos od 470 milijuna eura. Tu je i posebna alokacija sredstava za otoke u iznosu od 150 milijuna eura. Uz to imamo još 680 milijuna eura samo za gradove, s tim da je dobar dio njih upravo u ovim udaljenijim i slabije razvijenim područjima poput Slavonije, Gorskog kotara, Like itd. To je još jedan dodatni vid potpore putem urbanih instrumenata, da jačamo ta urbana središta u slabije razvijenim područjima i da se na taj način potiče njihov rast i razvoj. I treći element su potpore koje se daju poduzetnicima putem regionalnih potpora, gdje smo dobili bolju poziciju za poduzetnike, da im se više sufinanciraju projekti upravo s tih područja. Uz sve što sam naveo, tu je dodatno i cijeli niz drugih dostupnih financijskih instrumenata koji će kroz redovno izdvajanje sredstava završiti u tim područjima. Tako da dajemo sve od sebe da putem europskih politika, europskih fondova, maksimalno pokrenemo rast i razvoj u tim područjima.

► **Ima li vidljivih efekata ovakve potpore u smislu smanjenog odlaženja stanovništva iz tih područja ka većim centrima ili van zemlje?**

Posljednji pokazatelji pokazuju da se odlazak prema van smanjuje. On je bio najveći u onim prvim godinama ulaska u Europsku uniju, što je i logično, a sada se taj trend značajno smanjuje. Kako se podiže razvojni standard, tako se smanjuje i odlazak ljudi iz zemlje.

► **Jesu li posljedice rata sanirane i jesu li i područja pogođena ratom uspjela razviti se?**

Posljedice rata i danas se osjete u Hrvatskoj. Devastacija i šteta koja je ratom nanescena, posebice na pograničnim i potpomognutim područjima, još uvijek ima negativan utjecaj na razvoj, jer su određena područja demografski opustošena i bore se s opstankom na svaki način. Kada sam govorio o tome da europskim fondovima pokušavamo ići prema potpomognutim područjima, u njima se upravo nalaze i ratom pogođena područja, pa nastojimo tim sredstvima potaknuti njihov razvoj. Nije to samo pitanje izgradnje infrastrukture, jer kada jednom ljudi nema na nekom području, teško je samo infrastrukturom i javnim investicijama stvoriti određeni oporavak već je potreban niz integriranih mjera. Prije svega gospodarskih mjera koje stvaraju nova radna mjesta, a onda nova radna mjesta efektom domina stvaraju i ostale razvojne faktore i pretpostavke. Ono što je važno je da će briga prema ratom pogođenim područjima biti kontinuirana dokle god bude trebalo i Vlada će ih trajno i aktivno podupirati svojim razvojnim programima.

In memoriam

József Miocs

(1942. – 2023.)

Dugogodišnji rektor malog sjemeništa *Paulinum* i ravnatelj Biskupijske klasične gimnazije *Paulinum* mons. mr. art. József Miocs, papinski prelat i naslovni opat preminuo je u jutarnjim satima u srijedu, 24. svibnja, u subotičkoj bolnici, u 82. godini života i 55. godini svećeništva.

Svećenik, glazbeni pedagog, odgajatelj, ravnatelj zbora rođen je u Kuli 1942. godine, ali se njegov život veže za Suboticu već od djetinjstva. U Zagrebu je maturirao u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji, a filozofsku i teološku naobrazbu je nastavio u istom gradu na Katoličkom bogoslovnom fakultetu gdje je diplomirao 1969. godine. Istodobno je studirao i na Visokoj umjetničkoj školi u Zagrebu na odsjeku za crkvenu glazbu. Za svećenika je zaređen 1968. godine, a od 1969. je radio u Biskupskom

uredu, bio kapelan u katedrali i glazbeni pedagog u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji *Paulinum*. Nastavlja svoje glazbeno usavršavanje i 1975. stječe znanstveni stupanj *Artifex musicae*. Iste godine postaje redoviti profesor gimnazije *Paulinum*, regens chori i dirigent mađarskoga zbora *Sveta Terezija*. Bio je član Zbornog sudišta Subotičke biskupije, biskupski savjetnik, pedagoški savjetnik Biskupske konferencije Jugoslavije, školski savjetnik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda. Utemeljio je zbor *Schola Cantorum Paulinum*, bio je profesor glazbene kulture na Teološko-katehetskom institutu u Subotici. Predsjednik je i organizator smotre dječjih i omladinskih zborova Srebrno zvono od 1995. godine.

Pisao je i skladao: *Zbirka psalama* (1971.), *Misa u čast Svete Terezije* (1991.), koju je komponirao u povodu 600. godišnjice postojanja Grada Subotice, zatim *Orgulje Subotičke biskupije* (2000.), *Četiri Pasije* (2003.) i druga crkvena djela i obrade.

Do zaključenja broja redakcija nije dobila informaciju o misi zadušnici i sprovodu.

21. svibnja, Svjetski dan kulturne raznolikosti

Temeljna vrijednost društva

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**, povodom 21. svibnja, Svjetskog dana kulturne raznolikosti za dijalog i razvoj, poručio je da kulturna raznolikost, tolerancija, dijalog i poštovanje različitosti čine temeljne vrijednosti modernog društva, bez kojih nijedna zajednica ne može opstati niti se može razvijati.

Ministar je podsjetio da je Srbija višenacionalna, multikulturalna država, u kojoj uz većinski srpski narod, žive i pripadnici nacionalnih manjina i različitih religijskih i jezičnih grupa, koje se među sobom razlikuju po brojnosti, prostornom razmještanju, etničkim, religijskim, jezičnim, kulturnim, obrazovnim, običajnim i drugim osobenostima.

»Upravo to govori o značaju zaštite kulturne raznovrsnosti za održanje mira i spokojnog života, čemu je Vlada Srbije posvećena. Ljudsko dostojanstvo, zaštita prava i osnovnih sloboda svakog pojedinca bogatiji su i vredniji

u perspektivi kulturne raznolikosti. U takvom društvenom ambijentu dijalog i suradnja su neminovni i predstavljaju pretpostavku za svaki dalji kulturni, ekonomski i cjelokupni društveni razvoj demokratskog i modernog društva», naveo je Žigmanov.

Svjetski dan kulturne raznolikosti za dijalog i razvoj posvećen je obilježavanju kulturoloških raznolikosti, njegovanju međusobnog razumijevanja, tolerancije i harmonije među različitim narodima. Nakon što je UNESCO usvojio Opću deklaraciju o kulturnoj raznolikosti, 21. svibnja 2020., taj je dan proglašen za Svjetski dan kulturne raznolikosti za dijalog i razvoj, kako bi se potaknula veća solidarnost i jedinstvo čovječanstva i unaprijedila međukulturna razmjena kao sredstvo za postizanje prosperiteta, održivog razvoja i mirnog života.

H. R.

Mladež HDZ-a Banja Luke u posjetu Mladeži DSHV-a

Slične okolnosti u radu odbora

Članovi Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Podružnice Subotica na čelu s predsjednikom **Ninoslavom Radakom** ugostili su u subotu delegaciju Gradskog odbora Mladeži Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine iz Banja Luke koju je predvodila predsjednica **Nikolina Perković**.

Kako je istaknuto, ovo je prvi u nizu susreta ovih dvaju gradskih odbora sestrinskih stranaka te je značajan zbog prilika u kojima njihovi odbori rade kao i okolnostima koje su slične, kako u Banja Luci tako i u Subotici.

Radak je upoznao kolege s aktivnostima koje provodi gradski odbor Mladeži DSHV-a kao i općenito o programima u koje su mladi Hrvati u Subotici uključeni. Posebno je istaknuo važnost okupljanja mladih Hrvata oko Crkve i udruga kulture te je naglasio kako su upravo članovi DSHV-a nerijetko i pokretači društvenih događanja u hrvatskoj zajednici.

Na poziv Radaka, sastanku je nazočio i predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković** koji je govorio o političkim aktivnostima te stranke i njezinoj zastupljenosti u tijelima vlasti, naglasivši kako je sudjelovanje predsjednika DSHV-a **Tomislava Žigmanova** u Vladi Srbije značajan iskorak u ostvarivanju prava Hrvata u Srbiji.

Boraveći u Subotici, delegacija Mladeži HDZ-a iz Banje Luke posjetila je ovom prigodom i Hrvatsko nacionalno vijeće. Goste su ugostili predsjednica Izvršnog odbora HNV-a **Karolina Bašić** sa suradnicima. Tom prigodom prezentiran je rad HNV-a, redovite programske aktivnosti u četirima područjima – kulturi, obrazovanju, informiranju i službenoj uporabi jezika i pisma – te prilike hrvatske zajednice u Srbiji, a bilo je riječi i o mogućoj budućoj suradnji u programima i projektima te uzvratnom posjetu Banjoj Luci.

H. R.

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Žigmanov čestitao novom predsjedniku Martinoviću

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** čestitao je u ime DSHV-a i u svoje ime predsjedniku Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Ivi Martinoviću** kao i novom vodstvu Zajednice na izboru:

»Čestitam Vam, gospodine Martinoviću, na izboru na dužnost predsjednika Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata! Čvrsto vjerujem, znajući Vas, da ćete istu obnašati odgovorno, da ćete interese protjeranih Hrvata iz Vojvodine iz 1990-ih godina artikulirati na način da se ostvaruje njihovo dobro i da se svijest o tragičnim događajima i žrtvama koje su podnijeli očuva. Također vjerujem da će dosadašnja suradnja Zajednice s institucijama i organizacijama Hrvata u Vojvodini, to jest Republici Srbiji, uspješno biti nastavljena i da ćemo otvoriti neka nova područja u međusobnom djelovanju, napose kada je riječ o memoriranju stradanja, boljoj povezanosti te prekograničnim programima suradnje.«

Posjet Komadini i Cvitkoviću

Pripreme za okupljanje Bunjevaca u Mostaru

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, direktor UBH-a **Dužijanica Marinko Piuković** te član Organizacijskog odbora Udruge **Miroslav Kujundžić** susreli su se 17. svibnja sa županom Primorsko-goranske županije **Zlatkom Komadinom** te s gradonačelnikom Novog Vinodolskog **Tomislavom Cvitkovićem**.

Povod dvaju zasebnih sastanaka bilo je predstavljanje manifestacije **Dužijanica** u Mostaru koja će biti održana ove godine od 21. do 23. srpnja s ciljem okupljanja svih Bunjevaca iz Bačke, Mađarske te senjskog i ličkog kraja Hrvatske u svojoj prapostojbini. Spomenutu manifestaciju organizira UBH **Dužijanica** u suradnji s HNV-om, Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, Mostarsko-duvanjskom biskupijom i Gradom Mostarom.

Inače, skupini primorskih Bunjevaca koji su na prostore senjskog i novljanskog zaleđa došli početkom 17. st. pripadaju i župan Zlatko Komadina te gradonačelnik Novog Vinodolskog Tomislav Cvitković.

U organizaciji HNV-a i HPD-a **Bela Gabrić**

Nova ekskurzija za gimnazijalce

Učenici koji pohađaju prvi, drugi i treći razred na hrvatskome jeziku Gimnazije **Svetozar Marković** u Subotici bili su protekloga vikenda, od 19. do 21. svibnja, na ekskurziji u Hrvatskoj. Za ova tri dana učenici su posjetili Zagreb, Zaprešić i Osijek. Putovanje je organiziralo Hrvatsko nacionalno vijeće i Hrvatsko prosvjetno društvo **Bela Gabrić**.

Novi dvori u Zaprešiću

Tijekom boravka u Zagrebu učenici su posjetili Tehnički muzej **Nikola Tesla** te obišli povijesne znamenitosti. Boravak u prijestolnici upotpunili su im vršnjaci i njihovi profesori iz zagrebačke X. Gimnazije **Ivan Supek** koji su ih kao domaćini pratili u obilascima, a čak su ih u petak i primili na jedan školski sat u školi. Subotički gimnazijalci posjetili su i Zaprešić, odnosno Nove dvore – imanje na kojem je živio i gdje je pokopan ban **Josip Jelačić**.

Nakon slavlja svete mise u crkvi Uzvišenja Svetog križa na zagrebačkom Sigetu, gimnazijalci su se u nedjelju zaputili u Osijek gdje su obišli Tvrđu te prošetali Dravom, a dočekali su ih studenti iz Subotice.

Smještaj im je osigurao Učenički dom – Novi Zagreb.

Među 24 učenika koja su išla, na ekskurziji je bila i **Lucija Horvacki**, učenica drugog razreda. Kaže kako je s ovoga putovanja ponijela mnoštvo divnih uspomena te da se nada kako će ovakvih izleta biti i u budućnosti.

Druženje sa zagrebačkim vršnjacima

Jedan od tri profesora koji su vodili djecu, razrednik drugome razredu, **Slavko Benčik** kaže kako je ovo putovanje bilo vrlo značajno jer su išla djeca koja su zbog

korone u mnogo čemu posljednjih nekoliko godina bila uskraćena.

»Oni su zbog pandemije i zabrana koje je ona donijela manje išli ili uopće nisu išli na ekskurzije. Zbog toga je ova ekskurzija još značajnija za njih i doživljaj je bio veći. Mnogi su nam to i rekli, a onima koji nisu, vidjeli smo to zadovoljstvo na licima«, kaže Benčik.

Iako se išlo na poznate i već viđene lokacije, Benčik navodi kako je njega oduševilo što su vidjeli grob Josipa bana Jelačića u Zaprešiću. Kaže kako mu je to bio poseban doživljaj te da za organizaciju cijele ekskurzije ima samo riječi hvale.

Članica Izvršnog odbora HNV-a za obrazovanje **Nataša Stipančević** rekla je kako je ekskurzija osmišljena tako da su učenici pored obilaska znamenitosti imali priliku i upoznati se sa svojim vršnjacima iz jedne zagrebačke gimnazije. Dodala je i da je ovo putovanje imalo za cilj motivirati mlađe generacije da upišu gimnaziju na hrvatskome jeziku.

»Povezivanje s matičnom domovinom – kako s Hrvatima tako i s poviješću i kulturom Hrvatske – od velike je važnosti za njegovanje osjećaja pripadnosti vlastitom narodu među našim učenicima, a ovi izleti prilika su i njima da osnaže međusobno zajedništvo i sklope nova poznanstva«, rekla je Stipančević.

Prema riječima predsjednice Odbora za obrazovanje, ekskurzija je plod posjeta HNV-u ravnatelja srednjih škola i učeničkih domova iz Hrvatske na kojemu su dogovorene potencijalne suradnje. U realizaciji ekskurzije Stipančević je istakla pomoć ravnateljice učeničkog doma **Jelena Bojčić** i X. gimnazije **Željka Frković**.

J. D. B.

Novi dvori u Zaprešiću

Stručni skup za odgojitelje i katehete

IKT u predškolskim ustanovama

Pedagoški zavod Vojvodine u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem i Hrvatski prosvjetnim društvom *Bela Gabrić* organizirao je akreditirani stručni skup 17. svibnja na temu »Primjena IKT-a u predškolskim ustanovama«.

Primjere dobre prakse iznijeli su predavači: učiteljica **Sanja Dulić**, koja je govorila ne temu IKT alati za učenje, rekreaciju i predstavljanje dječjih radova, zatim **Bernadica Ivanković** na temu IKT alati za poticanje čitanja i izradu online slikovnica, dok je o primjeni IKT-a u katehezi govorila **Emina Kujundžić**.

Da je primjena IKT-a (informacijsko-komunikacijska tehnologija) prisutna u predškolskim ustanovama potvrdila je i **Đurdeta Uca**, koja je u ime Pedagoškog zavoda Vojvodine iznijela podatke temeljene na istraživanju koje je obavljeno u spomenutim ustanovama u Vojvodini.

Kada su u pitanju vrtići u kojima se pripremno-predškolski program odvija na hrvatskom jeziku, po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataše Stipančević**, opremljenost nije na zavidnom nivou, ali u odnosu na neke druge vrtiće ipak su bolje opremljeni.

»Imali smo priliku vidjeti kakva je situacija u predškolskim ustanovama u Vojvodini, a te podatke znamo i iz razgovora s odgojiteljima koji rade u vrtićima na hrvatskom jeziku i znamo što je ono što još fali i što je potrebno u vrtićima za lakši i bolji rad, te se nadamo da ćemo uskoro uspijeti to i nabaviti«, kaže Stipančević i pojašnjava kako je ova tema svakako zanimljiva i korisna za odgojitelje: »Ono što je nama također bitno jest da su predavači ljudi koji su konkretno prisutni u nastavi na hrvatskom jeziku i znaju kompletnu situaciju i mogućnosti na terenu. Svjesni smo svi da i djeca u vrtiću već znaju i koriste mobitele i drugu tehniku, no ovo je dobra stra-

na interneta, koja djeci može pružiti više, a odgojiteljima usavršiti rad.«

Tako odgojitelji dječje crteže uz pomoć aplikacija mogu složiti u priču koju čak mogu i »oživjeti«, jasno samo u virtualnom svijetu. Uz pomoć ovih alata i aplikacija djeci je moguće zaviriti u knjigu na jedan sasvim drugačiji način, gdje uz pomoć aplikacije likovi ožive i vode ih u neka nova saznanja.

»Ove aplikacije prvenstveno služe odgojiteljima, koji mogu na brži, lakši i suvremeniji način raditi na pripremi određenog materijala ili teme koja se obrađuje. Ono što moram istaknuti, a to mnogi znaju, jeste da u našim vrtićima imamo i vjerski odgoj, te je upravo zbog toga bilo riječi i o primjeni IKT-a u katehezi, što će, vjerujem, biti od koristi, kako odgojiteljima tako i vjeruočiteljima koji su nam se također pridružili«, kaže Stipančević.

Da odgojitelji imaju izuzetno važan posao, istaknuo je i zamjenik ravnatelja Pedagoškog zavoda Vojvodine **Slobodan Bordoški**, koji je u uvodnom dijelu naglasio da je itekako bitno u ranom periodu, odnosno još u predškolskom uzrastu, početi razmatrati mogućnosti dječje izloženosti negativnim utjecajima i raditi na sprječavanju istih.

»Zasigurno je da vi to najbolje znate, jer odgojitelji postavljaju temelje i to smatram jako bitnim. Nadam se da će i status vas koji radite s najmlađim uzrastom stanovništva u narednom periodu biti znatno bolji«, naglasio je Bordoški.

Stručni skup za odgojitelje i katehete pokazao je primjere kako internet koristi u svrhu znanja i usavršavanja, a završio je diskusijom i razmjenom iskustava iz svakodnevnih prakse.

Ž. V.

U Baču se gradi sportsko-rekreativni teren

»Na terenu će biti moguće realizirati različite sportske aktivnosti, 'igre bez granica' i slične sadržaje u okviru susreta mladih, ali i svakodnevnog korištenja. Hrvatska zajednica bogata je i raznim izvannastavnim aktivnostima koje će ondje ubuduće moći realizirati dio svojih programa«, rekla je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić

Pokojni subotički biskup **Slavko Večerin** dugo je imao na srcu ideju da se u Baču napravi pastoralni centar, odnosno svojevrsna kuća susreta koja bi služila za duhovne vježbe različitih katoličkih skupina. Pojedini aktivnostima počeo je to Večerin i ostvarivati preuređenjem samostana bačkih sestara *Naše Gospe*, koji se nalazi uz župnu crkvu sv. Pavla u Baču. U toj nakanu se pokojnom biskupu, te župi u Baču pridružilo i Hrvatsko nacionalno vijeće, koje je prepoznalo potrebu razvoja područja u kojima živi hrvatski živalj. Budući da je projekt uređenja ovakvog centra za zajednicu vrlo velik, s njim se krenulo postupno – prepoznavanjem potrebe da se u dvorištu župe izgradi sportski teren.

Zajedničku inicijativu HNV-a i Subotičke biskupije za izgradnju sportsko-rekreacijskog terena u dvorišnom prostoru župe sv. Pavla u Baču prihvatilo je u okviru projektnog poziva *Make a WISH to the Sovereign Order of Malta* Veleposlanstvo Suverenog malteškog reda u Srbiji.

Podržati hrvatski puk u Baču

Radovi na izgradnji terena su uveliko u tijeku, a uskoro se priprema i blagoslov objekta. Teren će biti u vlasništvu bačke župe, a tamošnji župnik i dekan preč. **Marinko Stanić** kaže da će se, koliko je u njegovoj moći, truditi taj teren iskoristiti kako za potrebe župe, tako i za javne potrebe. Teren će imati poseban ulaz, a korištenje će biti besplatno.

Prema riječima predsjednice HNV-a **Jasne Vojnić**, ova ustanova kao idejni predlagač želi sportsko-rekreacijskim terenom obogatiti ži-

vot Bača, podržati tamošnji hrvatski puk, a mladima i djeci dati priliku da svoje slobodno vrijeme provode u blizini Crkve i dobrih vrijednosti, uz pratnju stručnog osoblja.

»Na terenu će biti moguće realizirati različite sportske aktivnosti, 'igre bez granica' i slične sadržaje u okviru susreta mladih, ali i svakodnevnog korištenja. Hrvatska zajednica bogata je i raznim izvannastavnim aktivnostima koje će ondje ubuduće moći realizirati dio svojih programa«, rekla je Vojnić.

Povijesni i humanitarni razlozi

Prof. **Nenad Prokić**, savjetnik za humanitarne poslove pri Veleposlanstvu Reda u Srbiji kaže kako su se odlučili na izgradnju suvremeno opremljenog sportskog terena na zemljištu crkve sv. Pavla apostola u Baču zbog povijesnih i humanitarnih razloga.

»U vrijeme križarskih pohoda vitezovi *Ivanovci* (kasnije malteški) su u Baču 1234. godine utemeljili prvu bolnicu u ovom dijelu svijeta, kako bi liječili hodočasnike na putu u Svetu zemlju. Željeli smo skrenuti pozornost na nazočnost vitezova na teritoriju današnje Srbije, koja traje odvajkada. Suvremeni razlog je želja da pomognemo župnoj zajednici u Baču da skrbi o mladima, da ih kroz sport i život u zajednici usmjeri ka duhovnim vrijednostima, danas tako zapostavljenim u ovom brzom, nervoznom i ne baš tako sretnom svijetu«, kaže Prokić i dodaje kako je Veleposlanstvo Suverenog malteškog Reda veoma zadovoljno uspostavljenom suradnjom sa Subotičkom biskupijom i HNV-om.

Poznat po humanitarnim aktivnostima, Suvereni vojni bolnički malteški Red sv. Ivana od Jeruzalema, od Rodosa i od Malte, što je puni naziv Suverenog malteškog Reda, iznimka je u međunarodnom pravu, jer je država bez teritorija i stanovništva.

»To je najstarije živo viteštvo na svijetu koje neprekinuto djeluje skoro tisuću godina, kroz svoje služenje siromašnima i bolesnima sve od 1048. godine, kada je osnovano u Jeruzalemu. Malteški red je jedna od najstarijih i još uvijek operativnih institucija zapadne civilizacije. U Srbiji ima živu aktivnost kroz svoje humanitarne *Make a Wish* (Poželi želju) projekte«, pojašnjava ukratko povijest donatora izgradnje ovoga igrališta prof. Prokić.

Početak promjena

Predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**, koji je sudjelovao s HNV-om u predlaganju »preusmjerenja« ove inicijative na Bač, gleda na ovaj projekt kao na intenziviranje strateškoga zadovoljavanja potreba ovdašnje hrvatske zajednice.

»Nije upitno da su potrebe hrvatske zajednice velike i da su područja i mjesta u kojima Hrvati žive ispodprosječno razvijena, ne samo kada je riječ o komunalnoj infrastrukturi. Mi smo, jednostavno, zajednica i potrebnih i potreba, ali iz različitih razloga o tome se premalo znalo. Ni visoke strukture Katoličke crkve, ni tijela Hrvatske koje mandatno brinu o nama za tako što su do prije nekoliko godina bile i slijepe i gluhe«, kaže Žigmanov.

Drži on kako se to počelo mijenjati »upornim, dosljednim i strateški utemeljenim politikama zagovaranja, koje je predvodio DSHV zajedno sa svojim partnerima, prije svega vodstvom HNV-a«.

»Znatno su povećana financijska sredstva, kako za rad institucija i organizacija hrvatske zajednice, tako i za potrebe svih pripadnika zajednice, čemu imamo zahvaliti ponajviše premijeru Hrvatske **Andreju Plenkoviću** i njegovoj administraciji, ali i cijelom nizu župana i (građo)načelnika, kao što je **Ivan Anušić** ili **Željko Turk**, da spomenemo one najagilnije. I unutar struktura posredno povezanih na Katoličku crkvu to se, vidimo, počelo mijenjati – isprva prihvaćati, a onda postupno da se potrebe i ostvare. Najprije, da smo zajednica koja ima potrebe koje su legitimne, drugo da su predstavnici zajednice vidljivi među institucijama koje imaju donacije, treće da smo zajednica čije institucije mogu kvalitetno apsorbirati financijska sredstva i četvrto da smo u tome pouzdani partneri, to jest da se unutar ključnih hrvatskih institucija ne događaju pronevjere nego da se projekti realiziraju bez ikakvih zlouporaba«, ocjenjuje Žigmanov ambijent u kojem se ovaj projekt počeo ostvarivati.

Tri ideje, svaka sa svojim razlozima i pretpostavkama, u ovome su se projektu, čini se, sinergijski preklapile, te se sada nazire početak ostvarivanja ideje pastoralnog centra, koji će, također po zamisli pokojnoga biskupa, nositi ime svetog pape **Pavla VI.**, koji je 25. siječnja 1958. godine utemeljio modernu Subotičku biskupiju.

M. T.

Pokraj crkve, koja je dugo vremena bila katolička konkatedrala, nalazi se velika građevina gdje redovnice više ne žive, a za potrebe stana župnika i administrativnog prostora župe koristi se samo mali dio. Dvorište župnog stana u Baču vrlo je prostrano, a sam Bač sa svojom bogatom prošlošću, čiji su kršćani dio (neki kažu) od vremena sv. Metoda (IX. stoljeće), dovoljno je izoliran od užurbane vreve svakodnevnice i idealan za duhovne izazove.

 Dio bačkog samostana Sestara Naše Gospe

Koncert HGU *Festival bunjevački pisama*

Novi koraci, s tamburom u ruci

Včer sa *solistima* naziv je koncerta koji je 23. svibnja održan u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici na kojem su tamburaši – članovi Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* pokazali publici što su sve radili tijekom ove školske godine.

Solisti i orkestri udruge imali su izuzetno ispunjenu godinu, a njihov rad je nagrađen na brojnim natjecanjima i festivalima. Ujedno ovaj koncert je bila i prilika zahvaliti za godine rada članovima udruge, koji su ove godine »veliki«, odnosno »mali« maturanti.

Solisti – maturanti

Tijekom cjelovečernjeg koncerta nastupio je Dječji i Veliki festivalski tamburaški orkestar HGU-a pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**, kao i komorni sastav ove udruge, a u ulozi dirigentice u jednoj točki programa predstavila se učenica II. razreda srednje Muzičke škole u Subotici **Iva Gabrić**. Ovim koncertom »veliki« maturanti **Lea Bagi**, **Marko Kujundžić** i **Nikola Vujić** završili su još jedan ciklus školovanja i budući da će nastaviti dalje školovanje, neki i izvan zemlje, njihov angažman u Udruzi će biti znatno smanjen.

Lea Bagi je maturantica srednje Muzičke škole u Subotici na odsjeku tambure (prim) u klasi prof. **Sonje Berta** i kako je rekla, i ovaj koncert joj je bio posebno iskustvo, jer »samo jednom si maturantica«. Lea dalje ne planira nastaviti baviti se glazbom nego joj je želja jednoga dana biti logopedica, a tamburu će, kako je rekla, i dalje svirati sebi za dušu.

Marko Kujundžić je također maturant srednje Muzičke škole u Subotici, no on je drugi put »veliki« maturant.

Marko je nakon završene osnovne i niže škole za tamburu upisao srednju Tehničku školu **Ivan Sarić**, a od drugog razreda je krenuo usporedno i u srednju Muzičku školu, te je tako prošle godine maturirao na smjeru *Elektrotehnika računara*, a ove godine na smjeru tambure. Tambura je zamijenila računalo i postala njegov izbor. Marko planira upisati Akademiju za umjetnosti i kulturu u Osijeku, na smjeru tambure.

»Tambura je definitivno moj izbor i planiram ići do kraja, zapravo završiti sve što je moguće za tamburu. S otvorenjem akademije su se i nama tamburašima pružile nove mogućnosti i to želim iskoristiti. Nastupao sam već puno puta kao solist, ali je poseban osjećaj sjediti ispred orkestra kojeg čine tvoje kolege i koji su tu kao podrška«, kaže Kujundžić, koji bi, iako planira na studij u Osijek, volio nastaviti svirati i u ovoj udruzi.

Među maturantima je i Nikola Vujić, maturant Gimnazije **Svetozar Marković** (opći smjer), koji se s tamburom »družići« još od svoje sedme godine, a tako planira i dalje. Nikola planira upisati višu školu ili fakultet za informatiku, a tambura će mu i nadalje biti u rukama.

»Poseban je osjećaj biti solist. Nisam imao često prilike nastupati kao solist, pa mi je ovo osobito drago, a nadam se da će toga biti još u budućnosti. Budući da planiram studirati u Subotici, ostat ću i nadalje član ovog orkestra i svirati kao i do sada sebi za dušu«, kaže Vujić.

Izuzetan uspjeh

Na programu su se našle skladbe čuvenog virtuozu **Pere Tumbasa Haje**, **L. Guglielmija**, **J. Offenbacha**, **A. L. We-**

bbera, E. de Curtisa, P. I. Tchaikovskog, A. Radua, B. Potočnika, V. Zirduma, te druge tradicionalne kompozicije.

Ovim koncertom je na poseban način naglašen i postignuti uspjeh na natjecanjima i festivalima, pa se tako Udruga, kao i pojedinci, može pohvaliti sjajnim nagradama.

Dječji tamburaški orkestar je na 19. Festivalu vojvođanske tambure u Adi osvojio I. mjesto, kao i na 66. Festivalu Muzičkih i baletskih škola Srbije u Bačkoj Palanki.

Kao solistice **Ana Perčić** i **Anđela Horvatski** osvojile su prve nagrade na 19. Festivalu vojvođanske tambure u Adi, kao i na 9. Međunarodnom natjecanju tamburaša u Subotici, a one su sudjelovale i na Republičkom natjecanju u Novom Sadu, gdje su osvojile druga mjesta.

Komorni sastav Udruge, kojeg čine **Iva Molnar**, Nikola Vujić, Marko Kujundžić, **Jasmina Vukov**, Iva Gabrić, **Nemanja Temunović**, **Ivona Milodanović**, **Péter Pálfi** i **Matija Ivković Ivandekić** (koncertmajstor), je također osvojio prve nagrade na spomenutom Festivalu vojvođanske tambure, kao i na Međunarodnom natjecanju tamburaša, a nastupali su i na 23. Memorijalu Hrvoja Majića u Vinkovcima.

Među nagrađenim učenicima – solistima su i članovi Velikog festivalskog tamburaškog orkestra Iva Molnar, učenica II. razreda srednje Muzičke škole u klasi prof. Mire Temunović, koja je osvojila: I. nagradu na Festivalu vojvođanske tambure, I. nagradu na Međunarodnom natjecanju tamburaša i II. nagradu na Republičkom natjecanju; Péter Pálfi učenik II. razreda srednje Muzičke škole u klasi prof. **Vojislava Temunovića** osvojio je tri prve nagrade: na Festivalu vojvođanske tambure, na Međunarodnom natjecanju tamburaša i na Republičkom natjecanju. Među nagrađenim učenicima je i Marko Kujundžić, maturant srednje Muzičke škole u klasi prof. Mire Temunović koji je osvojio tri prve nagrade na već spomenutim natjecanjima. Tako se i ova školska godina, za tamburaše uspješna, privodi kraju.

Na kraju koncerta nazočnima se obratio i predsjednik HGU-a Festival bunjevački pisama prim. dr. **Marko Sente**, koji je čestitao svima na uspjehu, a maturantima poželio da i nadalje u životu ostvaruju svoje zacrtane ciljeve i ne posustaju u radu, te im naglasio da su ima vrata Udruge uvijek otvorena.

Ž. V.

Večeri zavičajne povijesti u Gradskoj knjižnici Subotica

Izložba »Zbirka Vince Zomborčevića«

»U našim krajevima nitko nije umio govoriti o knjigama s takvim stručnim znanjem kao dr. Vinko. Bio je svestran čovjek i vrijedan talent, po profesiji liječnik, po zanimanju liječnik i trgovac, po pasiji ljubitelj knjiga, veoma inteligentan čitatelj. U vrijeme kada u ovom gradu nije bilo još ni čestitog uličnog osvjetljenja, kada se oskudijevalo u duhovnoj svjetlosti, on je zračio punom svjetlošću«, napisao je svojedobno Isidor Milko o Vinci Zomborčeviću

Dio izuzetno vrijedne zbirke (ostavštine) poznatog subotičkog javnog djelatnika, glavnog gradskog liječnika dr. **Vince Zomborčevića** (1810. – 1910.), rodom bačkog Hrvata, prikazan je na izložbi u utorak, 16. svibnja, u kataloškoj sobi Gradske knjižnice Subotica, u okviru manifestacije *Večeri zavičajne povijesti*.

O izložbi

»Kada se govori o prošlosti Subotice, nijedan zavičajni povjesničar ne zaobilazi ime našeg sugrađanina – Vince Zomborčevića, Vinka Somborčevića, Zomborčević Vin-

cetiusa«, istaknula je otvarajući izložbu viša diplomirana knjižničarka **Ivona Vojnić Hajduk**, koja je uz diplomiranu knjižničarku **Anitu Pálfi** njezina autorica.

Na izložbi je prikazan dio Zomborčevićeve zbirke koju je pred smrt darovao subotičkoj gimnaziji.

»Sakupio je bogatu i vrijednu zbirku, a u namjeri da se ona nastavi koristiti, Gradskom senatu je 27. kolovoza 1897. poslao pismo s oporukom po kojoj je knjige ostavio Gimnaziji. Iz poštovanja, komisija formirana za provođenje njegove posljednje želje preuzela ih je tek nakon njegove smrti 13. prosinca 1900. godine. Bilo je preko dvije tisuće naslova (najviše je knjiga iz područja medicine, filozofije, volio je klasike), ali kada je došao II. svjetski rat, svi rukopisi, pisma su uništeni, nestali, pokradeni, a veći dio tiskane zbirke koji je ostao, 1953. godine je prenesen u Gradsku knjižnicu, dok je manji dio završio u Gradskom muzeju u Subotici. Oko 900 naslova danas se nalazi u Znanstvenom i u Zavičajnom odjelu Knjižnice, u zbirci 'Stare i rijetke knjige'. Zahvaljujući svojim europskim poznanstvima i vezama došao je do djela autora kao što su **Ksenofon, Plutarh, Eshil, Sofokle, Ciceron, Vergilije, Plaut, Erazmo, Spinoza, Rousseau**. Bio je veliki frankofil, imao je priliku kupiti Francusku enciklopediju, a skupljao je i Elzevire, knjige **Jansona** ili **Didrota**. Djela spomenutih autora nabavio je od čuvene francuske tiskarske porodice **Stefanus (Estienne)** koji su više od 170 godina bili najpoznatiji među tiskarskim kućama u Parizu i Ženevi. Također, naručivao je od tiskara **Grifije**, ali je i rado kupovao u lionskim i švicarskim antikvarijatima. Osim svjetskih klasičnih djela, skupljao je i rarietne knjige iz XVI.-XVII. stoljeća«, navela je Ivona Vojnić Hajduk.

Kako je dodala, za Vinka Zomborčevića najčešće kažu da je liječnik i bibliofil, a možda je najpotpuniji opis dao **Isidor Milko** 1931. godine u listu *Napló* gdje je napisao: »U našim krajevima nitko nije umio govoriti o knjigama s takvim stručnim znanjem kao dr. Vinko. Bio je svestran čovjek i vrijedan talent, po profesiji liječnik, po zanimanju liječnik i trgovac, po pasiji ljubitelj knjiga, veoma inteligentan čitatelj. U vrijeme kada u ovom gradu nije bilo još ni čestitog uličnog osvjetljenja, kada se oskudijevalo u duhovnoj svjetlosti, on je zračio punom svjetlošću.«

O Vinci Zomborčeviću

Vince Zomborčević rođen je 22. siječnja 1810. godine u Subotici, gdje je završio osnovnu školu, a zatim i latinsku gimnaziju. Jednogodišnji tečaj završio je na Filozofskom fakultetu u Budimpešti 1826. godine, gdje iste godine upisuje Medicinski fakultet. Četvrtu godinu završava na Medicinskom fakultetu u Beču. Diplomirao je u travnju 1832. godine u Pešti s disertacijom koja se, osim u Gradskoj knjižnici Subotica, može pronaći i u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, kao i u Nacionalnoj biblioteci *Széchenyi* u Budimpešti. Nakon diplomiranja Zomborčević je karijeru započeo kao zamjenik, a kasnije je postao glavni gradski liječnik (fizikus) u Subotici.

Kao stipendist subotičkog magistrata bio je prvi rođeni Subotičanin koji se iškolovao za liječnika. Još kao mladi liječnik počeo je sakupljati stare i vrijedne knjige iz područja medicine, međutim to nije bilo dovoljno i da nastavi obavljati liječničku praksu. Stalna dežurstva i loša opremljenost ambulanti doveli su do njegovog nezadovoljstva i napuštanja ovog poziva. Ubrzo je postao trgovac i bankar. U vrijeme apsolutizma počeo se baviti i politikom. Predstavljao je grad na Požunskom saboru 21. prosinca 1847. godine. Bio je protivnik Mađarske revolucije 1848., kao i drugi istaknuti bački Hrvati: **Ivan Antunović**, **Ambrozije Šarčević** i **Josip Rudić**.

Bio je jedan od osnivača i član Trgovačke i Zanatske banke, član i predsjednik Nacionalne kasine, a bavio se i novinarstvom. Bio je dopisni član peštanskih listova i aktivan sudionik društvenog i kulturnog života.

Također, skupa s dr. **Antalom Kovácsom** je predlagao da se naselje Palić izgradi kao toplice i ljetovalište.

Istodobno, bio je posvećen dvjema najvećim strastima – čitanju i skupljanju knjiga.

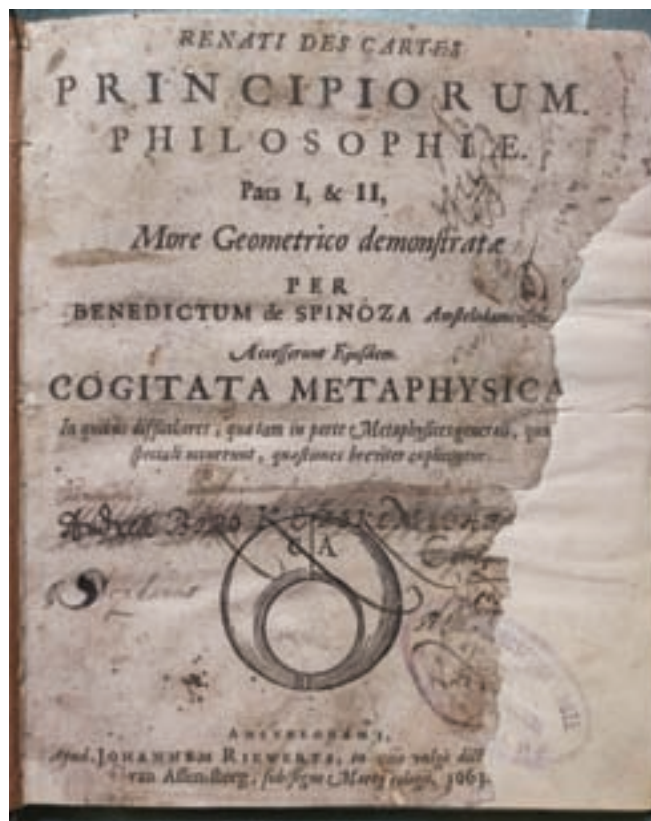
Pisao je i tečno govorio na srpskom, mađarskom, grčkom, latinskom, francuskom i njemačkom jeziku. Poliglotstvo mu je pružilo mnogo više mogućnosti u nabavljanju naslova na raznim jezicima iz različitih područja.

Što je ono što je ostalo za njim? Njegove kuće, koja se nalazila u Ulici Vuka Karadžića, više nema, kao ni njegovog groba. Postoji bista Vince Zomborčevića ispred zgrade Zavoda za javno zdravlje, dok manja krase katalošku sobu Gradske knjižnice Subotica.

Gradska knjižnica Subotica ove godine obilježava 70 godina od useljenja u sadašnju zgradu (nekadašnju zgradu

Nacionalne kasine), koju je projektirao arhitekt **Ferenc Raichl**. U znaku ovog jubileja spomenuta kulturna ustanova pokrenula je manifestaciju *Večeri zavičajne povijesti*.

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (CXLVI.)

Tamara i Daniel Kanjo iz Lemeša mlad su bračni par koji je odlučio ostati u svom selu i nastaviti baviti se poljoprivredom, što je posao koji su radili i Danielovi roditelji. No, poduzimljivi kakvi jesu Tamara i Daniel shvatili su da je bolje ne osloniti se samo na jedan posao, već da je mudrije raditi više poslova, naravno ukoliko ima prilike, znanja i vještine. Ako je suditi po ovim mladim ljudima, svega toga imaju pa se uspješno bave raznim poslovima. U ovom tekstu mi ćemo se držati dva najznačajnija, a to su poljoprivreda i dekoracija prostora za proslave. Uz to Tamara, koja je završila Pedagoški fakultet, radi u školi, a Daniel koji je konobar po struci radi i taj posao u koji je uključio i Tamaru. Uz sve te poslove nije rijetkost da za vikend ostane tek nekoliko sati za san i odmor.

Neizvjesna poljoprivreda

Obitelj Kanjo je do dolaska u Lemeš živjela na Ivanković salašima. Kuću u selu su izgradili Danielovi roditelji **Kata i Ferenc Kanjo**, a tu danas živi i mlada obitelj. Poljoprivreda je posao koji su Kata i Ferenc radili na salašu i nastavili kada su došli u selo, a taj posao preuzeo je kasnije Daniel. Drži se u poljoprivredi samo ratarske proizvodnje, kao što su radili i njegovi roditelji.

»Sijemo pšenicu, suncokret i kukuruz. Naša politika je da se širimo koliko možemo, odnosno obrađujemo samo

Obitelj Kanjo bavi se ratarstvom, ali uz taj posao Tamara i Daniel su se pročuili po svojim dekoracijama dvorana za proslave

vlastitu zemlju, bez arende ili zakupa državne zemlje. Gospodarstvo proširujemo kada za to ima mogućnosti kupovinom vlastite zemlje. Nesigurna je danas naša proizvodnja i u takvim uvjetima riskantno je i uzimati zemlju u zakup. Cijene naših proizvoda su niske, nikada ne znate koliko će roditi, a arenda se mora platiti«, kaže Daniel.

Pomoć u poljoprivrednim poslovima je i majka Kata koja je sa svojim pokojnim suprugom vodila njihovo gospodarstvo, a i danas ako treba sjeda u traktor i pomogne koliko može.

»Uvijek smo radili tako da smo ulagali samo vlastiti novac, bez kredita, tog načina poslovanja drži se sada i Daniel. Nismo mijenjali ni sjetvenu strukturu i kukuruz, pšenica i suncokret su tri kulture koje mijenjamo. Pšenica se nekada sijala da uništi korov, a sada skoro da više ima posla s pšenicom nego kukuruzom ili suncokretom. Špricaj od korova, špricaj od bolesti, špricaj da bi je prihranio. A nekada posiješ, baciš gnojivo i čekaš žetvu«, kaže Kata i prisjeća se kako je godine provela na špartaču i u kopanju.

Katin savjet sinu je bio da uči i nađe neki drugi posao, ali je on odlučio ostati na obiteljskom gospodarstvu.

»Najveći problem u poljoprivredi su nam nesigurne cijene. Kupili smo gnojivo na vrijeme, a onda je cijena drastično pala, više se ne zna ni kada je pravo vrijeme za prodaju naše robe. U takvim uvjetima teško da možemo išta planirati. Uskoro će žetva pšenice. Spominju se cijene oko 20 dinara. Gdje smo mi s tom cijenom? Bolje da ne računamo«, kaže Daniel i dodaje da je danas kupovati zemlju i mehanizaciju nemoguće bez kredita.

Jutro zemlje u Lemešu je oko 5.000 eura, a po sadašnjim cijenama uloženo se može vratiti tek za nekoliko godina.

I tu ćemo ovaj dio gospodarske priče završiti da bismo ostavili prostora za onu drugu, a to je ukrašavanje dvorana za proslave, što je posao koji Tamara i Daniel rade zajedno.

Dekoracije za sve prilike

Sve je počelo slučajno. Prvo je Daniel zbog svoje visine često pomagao rođacima kod postavljanja dekoracija za razne proslave. Išlo mu je to od ruke, pa su ga zvali i drugi, a onda je to postao posao. Tamara i Daniel rade po okolnim mjestima, a uz to stalno su angažirani u jednoj dvorani za proslave u Apatinu. Kako se širio posao tako su počeli kupovati i dekoracije, prvo samo za mladenački stol, pa se onda to širilo, tako da sada mogu opremiti 300 stolica. Najveća svadba za koju su radili dekoraciju bila je u Doroslavu za 600 osoba.

»Sve počinje od toga što su mladenci zamislili, a mi kažemo što možemo, a što ne možemo od toga odraditi. Često se tijekom dogovora posve sve izmijeni, i boje i stil. Trudimo se ispuniti sve što mladenci traže«, kaže Daniel.

»Uglavnom su to svadbe u selima koje se održavaju u seoskim dvoranama. Uglavnom nas angažiraju oni koji su ili bili na proslavama za koje smo mi radili dekoraciju ili nas netko preporuča. Događa se da smo radili 18. rođendan, a sad nas zovu za svadbu. Ili smo radili zaruke, svadbu i krštenje«, kaže Tamara i dodaje da na nekim proslavama rade i dekoraciju i posluženje.

Dvorane u kojima rade sada već dobro poznaju, što im olakšava posao. Za dekoraciju dvorana u domovima kulture gdje se ukrašava i strop potrebno je i do osam sati rada. U novijim dvoranama, u kojima nema potrebe dekoracije stavljati i na strop, dovoljno je četiri sata.

Tamara priznaje da je u ovom poslu Daniel mnogo kreativniji, pa je ona tu da mu pomogne, a ako može birati najradije se prihvaća glačanja opreme koja se koristi za dekoracije.

»Više nema pravila kada se organiziraju proslave, ali je pravih seoskih svadbi sve manje«, kaže Tamara.

Zato su odustali od ideje da zakupe jednu dvoranu i kupe svoje posuđe. Umjesto toga uložili su u dekoracije, kako bi imali više boja i vrsta i kako bi mogli udovoljiti zahtjevima svojih klijenata. S obzirom na dva posla koja rade, dogodi se i da se poslovi na njivi »poklope« s nekom svadbom. Ni jedno ni drugo ne može čekati, ali uz pomoć i to se da riješiti. Ali trpi san i slobodno vrijeme.

Z. V.

Kraljice Bodroga u Metkoviću

METKOVIĆ – Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* iz Monoštora nastupila je na koncertu marijanskih pučkih napjeva u crkvi sv. Ilije u Metkoviću kojim je zatvorena 37. Smotra folkloru jadranske Hrvatske *Na Neretvu misečina pala*.

Osim njih, nastupile su i pjevačke skupine iz Metkovića, Ploča, Mliništa, Rogotine, Komina, Slunja i Kupljenova.

Koncert je tradicionalno završen zajedničkim pjevanjem najpoznatije hrvatske marijanske pjesme *Zdravo, djevo*. Umjetnički voditelj ove smotre folkloru je ugledni prof. **Vido Bagur**.

Jelačićeva klapa u Nišu

NIŠ – Klapa petrovaradinskog HKPD-a *Jelačić* priredila je za vikend koncert u katoličkoj crkvi u Nišu, u organizaciji tamošnje hrvatske udruge *Široko*. Ovo je drugo gostovanje Petrovaradinaca kod prijatelja u Nišu. Ranijih godina su u tom gradu gostovale i druge hrvatske udruge poput HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice i HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume.

»Gostuju nam udruge iz Vojvodine, jer mi ovdje u našoj maloj zajednici nemamo kadrova koji bi izveli takve programe. Puno nam znači ova vrsta potpore«, kaže predsjednica niške udruge **Ivanka Spasić**.

Realizaciju koncerta pomogao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Koncert u Rumi

RUMA – Godišnji koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* bit će održan sutra (subota, 27. svibnja) u Velikoj dvorani Kulturnog centra *Branica Crnčević* u Rumi. Orkestar nastupa pod ravnanjem **Dragutina Škrobota**. Ovogodišnji koncert je ujedno i oproštajni za dosadašnjeg dirigenta Velikog tamburaškog orkestra **Josipa Jurcu** te dugogodišnjeg solista orkestra **Dušana Stupara**. Koncert će imati svečani karakter i prilagođen repertoar u skladu s prigodom održavanja. Početak je u 20 sati.

S. D.

ZKVH na Panonskom festivalu knjige

OSIJEK – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata sudjeluje na prvom *Panonskom festivalu knjige* u Osijeku u nedjelju, 28. svibnja, s programom pod nazivom »Časopisi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata – Godišnjak za znanstvena istraživanja, Nova riječ i 7. Matoševi dani«. Početak je u 14 sati na glavnoj pozornici u dvorani Gradski vrt u Osijeku. U programu sudjeluju potpredsjednik Društva hrvatskih književnika **Mirko Čurić**, lektor hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu **Perica Vujić** i izvršna urednica časopisa **Katarina Čeliković**.

Prvi *Panonski festival knjige* traje od 24. do 28. svibnja i jedinstven je kulturni događaj posvećen književnosti, kulturi i povijesti panonske regije te njezinim velikanima. Radi se o jedinstvenom spoju sajma i festivala knjige koji predstavlja mjesto susreta s dobrom i kvalitetnom knjigom kao i njenim autorima.

Okrugli stol O Šokcima je rič

SOMBOR – U organizaciji UG-a *Urbani Šokci*, u subotu, 27. svibnja, u Somboru će biti održan Međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič*. Okrugli stol održava se u velikoj dvorani Gradske kuće, s početkom u 18.30 sati.

Ovogodišnja tema je »Poezija kao čuvarica identiteta«, a predavanje će održati dr. sc. **Emina Berbić Kolar**. Na manifestaciji će biti predstavljena i zbirka pjesama *Škaltulja riči* o kojoj će govoriti recenzentica dr. sc. **Ljiljana Kolenić** i dr. sc. **Silvija Čurak**.

Program će obogatiti pjesnici zastupljeni u knjizi *Škaltulja riči*, te **Robert Kapić** (gajde), **Božana Vidaković** (harmonika) i MPS *Bodroški bečari* iz Monoštora.

Okrugli stol Urbani Šokci

OSIJEK/MONOŠTOR – Šokačka grana iz Osijeka organiziraju 2. i 3. lipnja manifestaciju *Urbani Šokci* s okruglim stolom na temu »Advent u tradicijskoj kulturi Šokaca i Bunjevaca« koji žive u tri susjedne zemlje. Program prvoga dana počinje u 16 sati u osječkoj *Staroj pekari* u okviru kojeg će biti otvorena izložba fotografija *Lica Bačke* subotičkog fotografa **Augustina Jurige**. Osim predavača, program će svojim nastupom obogatiti Ženska pjevačka skupina *Šokačka grana*.

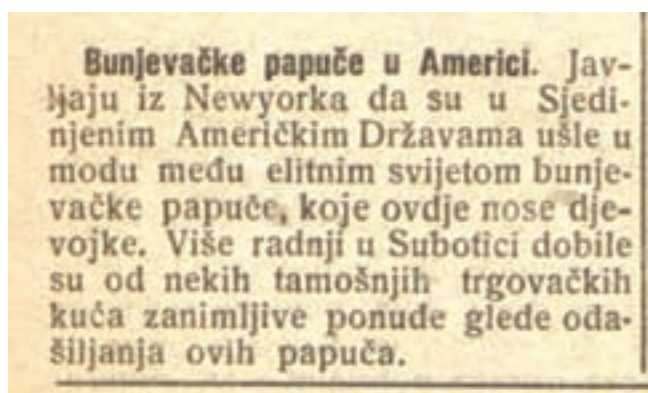
Nastavak ove manifestacije je 3. lipnja u Monoštora s početkom u 10 sati u maloj dvorani Doma kulture gdje će se nastaviti skup o ovogodišnjoj temi, a nastupit će i *Kraljice Bodroga* KUDH-a *Bodrog* koji je uz ZKVH domaćin ovogodišnje manifestacije u Vojvodini.

Međunarodni okrugli stol (MOS) organiziraju *Šokačka grana* Osijek, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica), Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj (Pečuh) te *Vinkovački šokački rodovi*. Nastavak je ovo planiranoga održavanja okupljanja znanstvenika i stručnjaka te poznavatelja tradicijske kulture Šokaca i Bunjevaca. MOS ima međunarodni Organizacijski odbor, a radovi će biti objavljeni u zborniku radova.

Bunjevačke papuče u Americi, opis subotičkih »kraljica«

27. svibnja 1938. – *Subotičke novine* pišu da će 6. lipnja (na drugi dan Duhova) Dobrotvorna zajednica Bunjevačka prirediti svoju uobičajenu priredbu u Dudovoj šumi u 5 sati poslije podne.

28. svibnja 1937. – *Subotičke novine* pišu da su u Sjedinjenim Američkim Državama ušle u modu među elitnim svijetom papuče kakve nose bunjevačke djevojke.

29. svibnja 1928. – *Zastava* piše da je u subotu, 26. svibnja, poslije podne dijecezan bačke biskupije **Ljudevit Budanović** došao u Novi Sad. U nedjelju i ponedjeljak je obavio obred krizmanja. Na kolodvoru su biskupa dočekali članovi novosadskog gradskog senata i rimokatoličkog crkvenog odbora. Pozdravili su ga gradonačelnik **Jovan Lakić** i predsjednik crkvene općine **Wilhelm Wilt**. S kolodvora ga je automobil odvezao u grad. Pred njegovim automobilom išla je postrojba policajaca na konjima. Od gradske kuće do crkve bio je špalir školske djece i publike. Pred crkvom pozdravilo ga je svećenstvo i rimokatolička društva. U subotu navečer priređena je u njegovu čast bakljada i serenada na čelu s vojnom glazbom. Pred rimokatoličkim župnim domom, gdje je odsjeđao, pozdravili su ga govornici na srpskom, mađarskom i njemačkom. Nastupala su i pjevačka društva *Neven*, *Dalárda* i *Frohsinn*. Biskup je na sva tri jezika zahvalio govornicima, pjevačima, građanstvu i vojsci na ukazanoj pažnji i poštasti.

30. svibnja 1914. – *Neven* preporučuje svojim čitateljima neka kupuju knjige iz Hrvatske: »Kome triba bunjevačkih knjiga nek se obrati u Zagreb za godišnju krunu prinosa kod Jeronimskog društva će dobiti 4-5 knjiga pučkih, lipih i bogoljubnih. Ili ko mož godišnje bar 6 kruna žrtvovati neka ji pošalje Hrvatskoj Matici u Zagreb ili nek se javi kod uredništva *Nevena*, Hrvatske Zemaljske Banke ili kod Baše Vukmanovog Šimokovog u II. krugu i

dobiće 9 učevnih knjiga da će se zagledati. Jedna zna od njih vriditi 5-6 kruna.«

31. svibnja 1913. – *Neven* donosi dugačak članak o vjerskom životu šokačkih Hrvata i običajima oko sahranjivanja mrtvaca. Tu piše između ostaloga da bački Šokci hodočaste u Aljmašu (selo u Općini Erdut). »A naš ti šokac rado i hodočasti, baš sam ji tušta vidio baranjski i bački šokaca u Bilim-Aljmašu porred Osika, gdi sa prosecijama idju u lipim broju, baš sam se razpitivao kakom nakanom dolaze oni na sv. mista. A oni velu zavitovani smo za dobrobit našeg rogatog blaga, te o suhim kruhu pu-tuje tamo i natrag, dok niki opet drugi zavit uzima sebi.«

Šokački običaji oko sahranjivanja mrtavca. Za narodopis.

Nalji šokci i dan-danas idju gologlavi ako im tko iz kuće umre, pa mada je sunčana žega ili najčvršća zima, on se tog svog starog običaja još i dan-danas jako drži. Bude li smrtni slučaj u čijoj kući, to isti kuće članovi jedan ode komlijama i javlja, da mu je otac, brat, sestra, stric ili ma tko umro, te moli, da mu komlije dodju mrtvaca njegovog po običaju spremiti i na mrtvački odar postaviti. Kako se tom pozivu komlija svom komliji rado i odazove. Mrtvo tijelo nose pod silme a čelo nogu stavu plađanj (sanjir) na svetom vodom i u njoj stružak od bosilca, s kojim dolazeći škrope mrtvo tijelo. A kad isti dan u veče kupe se komlinske žene i mole se sve do pola noći za dušu mrtvaca. Dok mrtvac leži na smrtnoj postelji, zdravo se čuva kućna mačka, da ne udje u sobu, gdi leži mrtvac, jer velu, prodje li ista mačka ispod mrtvaca, onia da isti mrtvac postaje na onom svijtu lakozvani kod šokaca »vukodlak«, koji posle luta po svijtu, stoga se mačice sve pokupe i zatvore u jedan prazan džak i to sve dok se mrtvac ne odnese u

1. lipnja 1891. – *Neven* daje slikovit opis subotičkih kraljica: »Na Duhove kod nas je uvijek kraljica, al ovo su samo duhovske kraljice, kojih vladanje ne traje dalje nego dva pol dneva. Al za to kratko vrime svi sokaci široke Subotice daleko odjekuju od kraljičinih pisama. Znađu one pivati starešini, starki, momku, divojki, djaku itd. A kad se njevoj zaštitnici u večer povrate ovako zapivaju: 'Kraljicina majko, kraljicina majko ljeljo, / Peci nam kajgane, peci nam kajgane ljeljo, / I još suhi žmara i još suhi žmara ljeljo. itd. A putem hodajuć pivaju: 'Hajte cure, da se pošetamo, da se pošetamo ljeljo.' Najjeftinija se pisma piva za 'grošić', t. j. za dva novčića. Al ima i za pet krajcara. U večer sakupe se kod 'kraljičine majke' pa podile novce, što su cilo posle podne izpivale.«

2. lipnja 1927. – *Neven* obavještava svoje čitateljstvo: tko želi primiti siromašnu i izgladnjelu djecu iz Hercegovine za kakav posao, neka se prijavi u uredništvo *Nevena* – Zagrebačka ulica br. 18 (dom odvjetnika i kulturnog i političkog djelatnika **Mihovila Kataneca**).

Izložba Lee Vidaković u Zagrebu

Animirana instalacija o obiteljskim odnosima

U Galeriji *Prsten* Doma Hrvatskog društva likovnih umjetnika u Zagrebu do 11. lipnja može se pogledati izložba *Obiteljski portret* međunarodno afirmirane vizualne umjetnice **Lee Vidaković** (podrijetlom iz Subotice).

U pitanju je animirana instalacija koja je praktični dio njezinog doktorskog istraživanja na ADM/NTU u Singa-

puru 2020. godine, teze koja se bavila prostornom naracijom za animirane sadržaje u galerijskim, muzejskim ili drugim javnim prostorima van kino dvorana.

Kako se navodi u najavi izložbe, instalacija se sastoji od sedam sinkroniziranih projekcija te prostornih instalacija sastavljenih od segmentiranih dijelova minijature kuće u kojoj se priča događa te lutaka korištenih u samoj animaciji (tlocrt kuće je cca 3 x 3 x 1 metar). Animacije su izvedene u zahtjevnoj tehnici tradicionalnog lutka filma, te se u ovom radu miješaju estetike tradicionalnog i taktilnog lutka filma s fragmentiranom naracijom u suvremenom, raščlanjenom, prostornom kontekstu.

Kada je riječ o temi izložbe, u pitanju je poetična, mračna i pomalo humoristična priča u kojoj su obiteljski odnosi disecirani i stavljeni na stol. Radnja se događa u tiho nedjeljno popodne u aristokratskoj, obiteljskoj kući gdje je mir narušen kada Andrásev brat Zoltán dođe u nenačekan posjet sa svojom 12-članom obitelji. Zategnuti odnosi, propast aristokracije i skori raspad Austro-Ugarske su suptilno nagoviješteni kroz nemir i tenziju.

Izložba je uvrštena u program ovogodišnjeg *Anima-festa* u Zagrebu.

D. B. P. / Foto: Juraj Vuglač

Uspješno završen kviz *Mreža čitanja*

Subotički srednjoškolci i dalje čitaju

Četrnaest subotičkih srednjoškolaca – **Marko Cvijetić, Lucia Mamužić, Dominik Kujundžić, Ivan Huska, Ana Skenderović, Luka Mrkaljević i Petra Benčik** iz Gimnazije *Svetozar Marković* te **Egon Ferković, Radmila Đukić, Marijana Čordarić, Iva Katić, Jana Mihajlović, Božana Vujačić i Uroš Ninić** iz Medicinske srednje škole sudjelovali su na nacionalnoj razini hrvatskoga kviza *Mreža čitanja* za učenike srednjih škola. Na ovoj posljednjoj, trećoj razini online testa znanja sudjelovalo je ukupno 354 srednjoškolca od početnih 626, koliko ih je bilo na početku natjecanja, prošle godine u prosincu.

Tema kviza za ovu školsku godinu bila je »U mreži različitosti« te su učenici čitali sljedeća književna djela: **Jelena Kastaneti – Živjeti, Leigh Bardugo – Šest vrana i Miro Morović – Voštani princ**. Kviz organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga je provela Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

»Iako nitko od njih nije osvojio neko od prva tri mjesta ponosni smo na naše srednjoškolce koji se, unatoč svim ponudama koje im se nude u svakodnevnom životu i poražavajućim pokazateljima kako je čitanje u krizi, ipak druže s knjigom. Radujemo se i što je broj mladih

iz Subotice koji žele sudjelovati u ovom hvalje vrijednom projektu svake godine sve veći te ih je ove školske godine bilo ukupno 29 što je za deset više od prethodne sezone«, kaže knjižničarska savjetnica Gradske knjižnice Subotica **Bernadica Ivanković**.

Subotički organizatori kviza priredili su jučer i svečanu dodjelu nagrada, zahvalnica i diploma za sve sudionike iz Srbije.

D. B. P.

U Zemunu održana večer posvećena Antunu Gustavu Matošu

Sjećanje na književnog velikana

U organizaciji Zajednice Hrvata Zemuna **Ilija Okrugić** 20. svibnja u župnoj odvorani u Zemunu održana je književna večer u povodu obilježavanja 150. obljetnice rođenja **Antuna Gustava Matoša**. Središnji događaj u povodu obilježavanja ove obljetnice bit će održan u Fondaciji **Antun Gustav Matoš** u Beogradu 13. lipnja. Želja članova hrvatske udruge iz Zemuna bila je da i oni daju svoj doprinos obilježavanju ovog jubileja vezanog za velikog hrvatskog pjesnika, romanopisca, feljtonista, esejista i književnika.

Kultura kao spona

O životu i djelu Antuna Gustava Matoša, njegovom boravku u Beogradu, o čovjeku koji je, kako je rekao, pravio sponu između Hrvatske i Srbije, govorio je **Nenad Prokić**, profesor i dramski pisac te savjetnik za humanitarne

što potvrđuje i ova književna večer. Velikani se ne mogu zaboraviti. Politika je jedno, a odnosi među ljudima su potpuno drugačiji. I u najgorim vremenima ljudske veze se ne prekidaju. Srbe i Hrvate veže ista povijest, isti kulturni prostor, isti jezik i mnogo jače i bolje stvari nego one koje nas razdvajaju. Vjerujem da će to jednoga dana ponovno doći na svoje i da velikani neće biti zaboravljeni. Kultura uvijek vezuje ljude«, istaknuo je Prokić i izrazio zadovoljstvo što Fondacija u Beogradu nosi ime velikog hrvatskog pjesnika.

Podsjetnik i animacija članstva

Drugi važan razlog za održavanje književnih večeri je postojanje knjižnice u sklopu zemunske udruge koja je osnovana prije više od 20 godina. U početku je knjižnica bila okosnica rada Društva.

»Naš književni fond ima 1.600 knjiga, uglavnom hrvatskih autora i izdavača. U budućnosti planiramo staviti veći naglasak na rad knjižnice i izdati jedan letak koji bi se dijelio župljanima u crkvi i na kulturnim događajima kako bismo ih potaknuli na više čitanja. Književne večeri koje organiziramo također su način animiranja naših članova i upoznavanja s likom i djelom hrvatskih književnika. Antun Gustav Matoš je jedan od istaknutih hrvatskih književnika i željeli smo kroz književnu večer dati svoj doprinos obilježavanju 150. obljetnice njegova rođenja«, istaknuo je predsjednik zemunske udruge **Branko Kajić**.

Kulturni program obogatili su **Josipa Žerjavec** recitiranjem pjesama Antuna Gustava Matoša te kla-

vijaturist **Zoran Đorđević**, koji je odsvirao nekoliko hrvatskih narodnih pjesama. Pokrovitelj događaja u Zemunu bili su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Održavanje ove književne večeri pozdravio je i zemunski župnik **Jozo Duspara**: »Nadam se da će ih u budućnosti biti više, da će kulturni programi biti bogatiji i posjećeniji. Poslije svake književne večeri se obogatimo i naučimo nešto novo. Tako je bilo i ove večeri i vjerujem da su i župljani zadovoljni.«

S. D.

poslove u Ambasadi Suverenog Malteškog reda u Srbiji.

»Matoš je u Beogradu u dva navrata proveo po četiri godine i ostavio neizbrisiv trag. I danas je ostalo živo sjećanje na njega. Bio je živopisna osoba s jakim talentima i s veoma nesretnim životom. Bio je dobro primljen u Beogradu. Pobjegao je od austrougarske vojske i tu se nastanio. Kasnije, kada je dobio oprost, odlazi u Zagreb gdje relativno mlad umire. Imao je dosta prijatelja po svijetu, a tako i u Beogradu. Radio je jedno vrijeme kao muzičar u Narodnom kazalištu. Bio je jedan od značajnih hrvatskih pjesnika i Beograd ga nikada nije zaboravio,

Pola stoljeća Katedralnog zbora *Albe Vidaković* (III. dio)

Istim tempom do novog jubileja

Božićni koncert, 2017.

»Živimo ubrzanim životnim stilom i nije jednostavno okupiti zbor i prilagoditi termine proba. Ono što je još teže od toga jeste održati ih sve skupa da to traje, a i održati glazbenu razinu«, kaže Miroslav Stantić

U ovih pola stoljeća postojanja i djelovanja Katedralnog zbora *Albe Vidaković* na mjestu zborovođe je bilo svega dvoje ljudi: s. **Mirjam Pandžić** i sada aktualni zborovođa **Miroslav Stantić**. U zboru su pjevali, i danas pjevaju, ljudi koji prije svega vole glazbu, pa i sakralnu, koja ima neku posebnu dimenziju.

Iako je među članovima zbora u proteklih 50 godina bilo i onih koji su bili više ili manje u vjeri, kao i amatera, te i glazbeno obrazovanih članova, svi oni imali su istu misiju – pjesmom slaviti Boga. Iza brojnih koncerata i otpjevanih misa stoje sati vježbe, odricanja, učenja tekstova na stranim jezicima, usavršavanja, ali i zajedništva, druženja, smijeha, putovanja... Onoga što drži i veže sve ljude koji su bilo kraće ili duže vrijeme bili članovi ovoga katedralnog zbora.

Brojni suradnici i nastupi i u novije vrijeme

Po odlasku u mirovinu s. Mirjam Pandžić, 1. rujna 2012. godine, rad s Katedralnim zborom nastavlja novoimenovani orguljaš i zborovođa subotičke katedrale-bazilike sv. Terezije Avilske Miroslav Stantić. Budući da je Stantić i sam jedno vrijeme bio članom ovoga zbora, dobro je poznao tematiku i zacrtane ciljeve. Tako zbor nastavlja s redovitim uvježbavanjem već postojećeg repertoara, ali se postupno uvode i nove skladbe, a zboru se priključuju i novi, većinom mlađi članovi. Zbor dobiva nove programske i radne koncepcije.

»U prvim godinama rada sa zborom nastojao sam da se uvrsti što više novih liturgijskih pjesama iz verificiranih pjesmarica, da obnovimo stare mise, motete, psalme... Repertoar se širio i sa složenijim skladbama. Tako smo započeli i suradnju s komornim sastavom Subotičke filharmonije, a s nama su nastupali solisti koji su na svakom od koncerata dali svoj doprinos, a to su **Pamela Kiš Ignjatov, Izabella Guzsány, Alenka Ponjavić, Vera Zečević, Aleksandra Ušumović, Franjo Vojnić Hajduk**. Nastupili su i brojni instrumentalni solisti, a za orguljama su bili i poznati orguljaši **Alen Kopunović Legetin, Kornelije Vizin, Andro Čalo, David Bertran**, te Stantić koji je i sam svakoga dana za orguljama.

Na stalnom repertoaru su svakako brojne mise, poput **Vidakovićeve 1., 2., i 3., Staroslavenske mise, Missa Simplex, Kilbertusova Missa svete Katarine, Missa in F** (Osijek 1755. god.), **Charlesa Gounoda Missa Brevis op. 7**, kao i brojna djela poznatih svjetskih skladatelja koja se izvode sa simfonijskim orkestrom, brojni moteti, skladbe i liturgijske pjesme. Na prethodnim koncertima su se mogle čuti i nove kompozicije, nerijetko pisane za određene jubileje ili povode, koje potpisuju Miroslav Stantić i **Bela Anišić**.

Nastavljena je tradicija božićnih i uskrasnih koncerata (u Gradskoj vijećnici, Sinagogi i katedrali u Subotici), kao i nastupa na brojnim jubilejima poput stote obljetnice rođenja **Alekse Kokića** i biskupa **Matije Zvekanovića**

Beograd – ustoličenje nadbiskupa Nemeta, 2022.

Uskrsni koncert u Sinagogi, 2022.

(svečana misa, akademija i koncert) 2013. godine, stota obljetnica rođenja i 50. godišnjica smrti Albe Vidakovića, kada su organizirani *Dani Albe Vidakovića* tijekom kojih je održan simpozij, sveta misa i koncerti, a tom prigodom su gostovali i predstavnici Instituta za crkvenu glazbu iz Zagreba. Zbor je pjevao i 2016. na otkrivanju kipa Presvetog Trojstva kada je prenesen u središte Subotice, na biskupskom ređenju mons. **Slavka Večerina**, kao i na njegovom sprovodu, na biskupskom ređenju mons. **Fabijana Svaline** u Srijemskoj Mitrovici, uvođenju nadbiskupa **Lászlóa Nemeta** u Beogradu. Prošle godine zbor je održao uskrsni koncert *Reexurexit* u subotičkoj Sinagogi, i to pred 1.200 ljudi, a ove godine *Ecce tabernaculum* u do posljednjeg mjesta ispunjenoj katedrali. Gostovalo se i u Zagrebu, Beogradu, Baji, Kačmaru, Osijeku, na Korčuli, u Novom Sadu, Petrovaradinu, Zrenjaninu, te po okolnim mjestima. Snimali su i pjevali na prijenosima Hrvatske radiotelevizije, Radiotelevizije Vojvodine i Radiotelevizije Srbije.

Sigurnim koracima dalje

Posljednjih godina Katedralni zbor *Albe Vidaković* čini oko 40 članova, a među njima su amateri, te profesori i učenici Muzičke škole u Subotici, kao i mlađi i stariji pjevači, te je ponekad prava umjetnost sve ih uskladiti i s njima raditi.

»Ono što publika čuje na koncertu ili liturgiji je produkt nečega na čemu se radi izvjesno vrijeme. Živimo ubrzanim životnim stilom i nije jednostavno okupiti zbor i prilagoditi termine proba. Ono što je još teže od toga jest održati ih sve skupa da to traje, a i održati glazbenu razinu. Ti problemi se provlače svuda i u većim glazbenim centrima, tako da je to opći problem u radu sa zborovima i orkestrima. Puno je lakše raditi s profesionalnim ansamblima, ali se kod njih gubi ta duhovna dimenzija kako u pristu-

pu skladbama tako i interpretaciji. Moja je sreća da naši zborasi iznimno vole glazbu, pjevanje i na liturgijama i na koncertima te doživljavaju glazbu kao duhovnost, pa i najnapornije pokuse i probe izdržavaju te zahvaljujući tome postizemo ovakve rezultate«, kaže Stantić i pojašnjava kako su probe, osobito pred velike koncerte i nastupe, dugotrajne i naporne, ali jedino tako uz rad se mogu postići rezultati.

Zbor je u proteklih pet desetljeća ostao vjeran zacrtanim ciljevima: biti koncertni i liturgijski zbor. Iako su široj publici poznati veliki koncerti i nastupi, potrebno je naglasiti da dio zbora pjeva svake nedjelje, kao i prigodom većih blagdana u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Zbor je ostao vjeran i opusu Albe Vidakovića koji, po riječima Stantića, za sobom ima impozantna djela na području glazbe, prvenstveno kao skladatelj, ali i kao glazbeni pedagog i muzikolog.

Uz redovite obveze u ovoj godini jubileja, u planu su, kako je Stantić istaknuo, i koncerti, posjet Mostaru u sklopu *Dužijance* te u rujnu gostovanje u Šibeniku o jubileju – 725 godina šibenske biskupije.

Postavivši visoku ljestvicu u kvaliteti izvođenja sakralne glazbe, kao i svake druge znači samo jedno – dodatni rad, koji i u narednom periodu očekuje članove ovog katedralnog zbora. I tako sve do nekog novog jubileja.

Ž. V.

Proba

Susret mladih u Srijemu

»Gospodin je štit života moga«

Susret mladih Srijemske biskupije održan je 20. svibnja, tijekom kojega su se okupili mladi iz župa diljem Srijemske biskupije, a kapela Gospe od Mira u Srijemskim Karlovcima je već drugu godinu zaredom bila velikodušni domaćin ovom lijepom susretu. Neposredno pred sv. misu zbor mladih je održao kraću liturgijsku pripravu za sve prisutne uz radosnu i mlada-laki ispunjenu duhovnu glazbu koja je uključivala pratnju orkestra gitara, tamburica, nekoliko flauta, udaraljki i timpana, kao i saksofona i klavijature. Ujedinjeni zbor mladih i orkestar okupila je katedralna orguljašica s. **Cecilija Tomkić**, a uključili su se mladi iz raznih župa Srijema, osobito Srijemske Mitrovice, Šida, Stare Bingule i zbor mladih iz Sota. Himna ovogodišnjeg susreta nastala je putem natječaja na društvenim mrežama Srijemske biskupije, gdje su mladi pozvani poslati svoje uratke vezane uz ovogodišnje geslo »Gospodin je štit života moga!«. Izabran je tekst **Ane Umiljanović** za koji su glazbu i aranžman napisale **Ivana Velbl** i **Nives Široki**, te je himna zajednički izvedena nekoliko puta tijekom susreta.

Udruženi zbor i orkestar animirao je i liturgijsko pjevanje svečane mise, koju je predvodio srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina** u zajedništvu i koncelebraciji s gostom susreta – predavačem i propovjednikom vlč. **Jakovom Rađom** iz Zagreba, biskupijskim povjerenikom za mlade vlč. **Dušanom Milekićem** te ostalim svećenicima Srijemske biskupije uz asistenciju bogoslova iz Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu, koji su došli podržati susret i dati svjedočanstvo vlastitog poziva.

»Drago mi je da smo se okupili u ovolikom broju, posebno mi je drago što sam sudjelovala u pjevanju tijekom svete mise, gde smo uspjeli razveseliti sve mlade pjevajući radosne duhovne pjesme. Smatram da su ovakvi susreti izuzetno važni, jer nas je u Srijemskoj biskupiji brojčano malo i mi mladi se trebamo povezati i usmjeriti jedni na druge. Ovaj susret je izvrsna prilika i način da se mladi upoznaju, čuju jedni za druge, druže se i sudjeluju u raznim aktivnostima susreta«, kaže **Slavica Živković** iz Sota.

Nakon svete mise mladi su predahnuli uz društvene igre i sport, nakon čega je uslijedila kateheza za mlade koju je, uz glazbene intervale zbora i orkestra, nadahnuo održao predvoditelj, vlč. Rađa. Nakon kateheze započeo je rad u grupama, gdje su mladi predvođeni animatorima – bogoslovima i drugim suradnicima iznosili i dijelili svoja iskustva, postavljali pitanja i diskutirali na temu susreta, te zajednički sastavili i svoje nakane i molitve koje su prikazali na euharistijskom klanjanju. Euharistijskim blagoslovom završio je službeni dio susreta, a Presveti Sakrament ostao je izložen na oltaru za mlade koji su se htjeli duže zadržati u tihoj molitvi u crkvi, dok su ostali vani nastavili neformalno druženje i zabavu.

»Ove godine smo pod geslom 'Gospodin je štit života moga!' okupili mlade Srijemske biskupije na zajednički susret, gdje smo došli zahvaliti i posvjedočiti svoju vjeru i snagu koju nam Gospodin daje u svakom trenutku. Mladi, ohrabreni i osnaženi ovim susretom, kreću dalje svjedočiti Gospodina u svijetu i prilikama koje su nama dane u ovim podnebljima i okolnostima u kojima živimo«, zaključio je biskup Svalina.

S. Ž.

Predstavljena knjiga *Ljestve do neba*

Sestre dominikanke Kongregacije svetih Anđela čuvara iz župe sv. Jurja u Subotici upoznale su vjernike s likom blažene **Ozane Kotorske** preko knjige *Ljestve do neba*, koja je predstavljena 19. svibnja. U knjizi je objedinjeno 12 dramskih tekstova o životu blaženice pisanih perom dr. sc. **Sanje Nikčević**, dramaturginje iz Zagreba, koja je i govorila o životu i misiji blaženice.

Kroz program okupljene je vodila vršiteljica dužnosti ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković**, a djeca iz

vrtića **Marija Petković Sunčica** kratkom dramatizacijom prikazala su život bl. Ozane od njezina djetinjstva kao pastirice, potom služavke i »zazidane djevice«. Djecu su za ovaj nastup pripremile odgojiteljice **Marina Piuković** i **Martina Tikvicki**, a glazbeni dio programa upotpunila je **Lucija Vukov** na flauti. Na poziv vrhovne poglavarice s. **Jakice Vuco**, druženje je nastavljeno u samostanu.

M. P.

U tijeku Jerihonsko bdjenje

Jerihonsko bdjenje započelo je 20. svibnja u Franjevačkom samostanu u Subotici i traje do sutra, 27. svibnja, kada će biti svečani završetak. Sedam dana i sedam noći bez prestanka moli se za obnovu ljudskog i kršćanskog života u Subotici pod geslom »Na zidine tvoje, Jeruzaleme, stražare sam postavio. Ni danju ni noću ne smiju zašutjeti da tvoje ime obznanjuju« (Božanski časoslov). Bdjenje je organizirala Molitvena zajednica *Proroci* uz podršku Franjevačkog samostana i Subotičke biskupije, a i ove godine se uključio lijepi broj vjernika, te je »pokri-
venno« svih 168 sati bdjenja.

Priznanje za Radio Mariju Srbije

U okviru zajedničke proslave 57. Svjetskog dana sredstava društvenih komunikacija koju su u ponedjeljak, 22. svibnja, u Hrvatskome katoličkom sveučilištu zajedno organizirali Odbor za sredstva društvenih komunikacija HBK-a, Odjel za komunikologiju HKS-a i Hrvatsko društvo katoličkih novinara, dodijeljene su nagrade i priznanja HDKN-a. Dobitnik nagrade za životno djelo je dr. sc. fra **Károly Harmath**, član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, dok je godišnju nagradu dobio fra **Miljenko Stojić**, član Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja BDM. Nagrada za najbolju mrežnu stranicu s kršćanskim sadržajem dodijeljena je portalu *Svjetlo riječi*, a osim nagrada dodijeljena su i priznanja. Među brojnim priznanjima na popisu je bila i postaja *Radio Marija Srbija*, dobitnica priznanja za 20 godina emitiranja. Priznanje je uručeno glavnom i odgovornom uredniku mons. dr. **Andriji Anišiću**.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Silazak Duha Svetog

Slavimo ove nedjelje silazak Duha Svetog na apostole. Neizmjeran je značaj ovoga događaja. Treća Božanska osoba se objavljuje i dolazi među ljude da trajno ostane s njima. Njegovim dolaskom rađa se novi Božji narod – Crkva. Ovaj narod ujedinjuje sve narode i narodnosti, sve kulture i jezike u jedno pred Bogom. Tako Bog poručuje da smo svi spašeni i njemu jednako vrijedni, nema povlaštenih niti manje bitnih. Zato se ove nedjelje Crkva raduje, jer slavi svoj nastanak, raduje se jer zna da Duh Sveti i danas djeluje u njoj, da nije sama i da ne može nestati. Bog čuva svoje djelo i usmjerava ljude za dobro svoga naroda i za spasenje onih koji mu pripadaju.

Ispunjenje obećanja

Apostol Luka opisuje u Djelima apostolskim (usp. Dj 2,1-11) kako je to bilo kada je Duh Sveti sišao na apostole. Učenici su deset dana od Uzašašća u molitvi iščekivali ispunjenje Isusova obećanja da će im poslati Duha Branitelja. Tih deset dana razmišljali su kako će ispuniti zadatak da sve narode učine Kristovim učenicima. Mnogo je nedoumica i nejasnoća bilo u njihovim glavama. Ipak, vjerovali su svome Učitelju, koji im je pokazao da njemu ništa nije nemoguće i da se nevjerojatne stvari događaju baš onda kada sve izgleda izgubljeno i propalo. Zato oni u molitvi i s vjerom čekali.

Obećanje se ispunilo na dan Pedesetnice. Duh u sili i snazi dolazi nad apostole, a šum s neba i razdijeljeni ognjeni jezici nad glavom svakog od njih označavaju njegovo prisustvo. On u njima odmah djeluje, te oni počinju pričati različitim jezicima. U Božjem naumu sve je savršeno isplanirano i sve se događa s razlogom u točno određeno vrijeme. Tako i Duh Sveti dolazi baš na dan Pedesetnice. Toga dana Jeruzalem je bio pun hodočasnika iz različitih krajeva. Svatko od njih čuje apostole na svome jezi-

ku, svi ih razumiju, te mogu prenijeti u svome kraju ono što su vidjeli i doživjeli, a što je najvažnije – mogu prihvatiti naviješteno Evanđelje.

Iako su se apostoli deset dana pitali kako će ispuniti zadaću naviještanja i kako će im pomoći Duh Branitelj o kojem ništa ne znaju, sada, na dan Pedesetnice, sve se riješilo i postalo je jasno. Isus im je poslao Duha Svetoga koji će ih upućivati u svu istinu, koji će od njih načiniti propovjednike takve da se na njihove riječi mogu obratiti oni koji Isusa nisu poznavali, za koje ne postoje nikakve granice ni prepreke.

Pedesetnica je bila čudesan dan, ali djelovanje Duha Svetoga nije završilo toga dana. On je ostao s Kristovim učenicima i do danas djeluje u Crkvi.

Duh djeluje i po nama

Pavao u svojoj poslanici Korinćanima pojašnjava kako to Duh djeluje među ljudima. On kaže: »Nitko ne može reći: 'Gospodin Isus' osim u Duhu Svetom« (1Kor 12,3b). Onaj koji naviješta ne može to činiti bez Duha Božjeg. Naš navještaj Evanđelja je naše svjedočanstvo koje dajemo u svijetu. Svjedočimo riječima i djelima, svojim životom. No, to ne možemo činiti ukoliko nas Duh ne učini sposobnim za to veliko djelo, na koje smo pozvani. Naše je svjedočanstvo djelo Duha koji prebiva u nama i koji nas u različitim situacijama čini Kristovim svjedocima u svijetu.

Duh daje različite darove, povjerava vjernicima različite zadaće, a sve je to na izgradnju Božjega naroda. Niti jedan dar nije samo na korist onome koji ga je primio. S darom ide zadaća da se iskoristi na korist drugima. A svatko od nas je primio nešto što može ugraditi u rast Crkve. Važno je samo da želimo surađivati s Duhom Svetim koji će nam pomoći da ono što smo primili iskoristimo onako kako je ispravno.

Kalvarije u Vojvodini (X.)

Sonćanska kalvarija bez postaja Križnog puta

Današnji izgled

Kalvarija u Sonti nalazi se na ulazu u groblje na istočnoj strani. Groblje je u Sonti u današnje vrijeme usred sela. Nekada je bilo na početku sela, ali povećanom izgradnjom kuća se našlo u sredini. Na kalvariji se nalazi zavjetna kapela Srce Isusovo od nevremena, kuge i kolere. Ispred nje je zavjetno Kristovo raspeće obitelji **Krstin** iz 1947. i mrtvačnica koju narod pogrešno zove kapela. Mrtvačnica je znatno umanjila izgled kapele koja je dominirala lijepim izgledom.

Kapela Srce Isusovo je izgrađena 1842. uz pomoć katoličkog živilja, obnovljena 1964. i 2005. Ponovno se obnavlja baš ovih svibanjskih dana 2023. pod budnim okom vlč. **Josipa Kujundžića**. Nosi ime Srca Isusova, jer ju je puk posvetio Spasiteljevom Srcu uz obećanje da će se na taj dan molitvom i ufanjem sjećati kada je mjesto godinama bilo šibano nevremenom, tučom, olujama i vatrom izazvanom grmljavinom. Iz navedenih razloga bogobožan svijet je podigao kapelu u molbi za dobra vremena. Od tada pa sve do danas Sonta nije bila ugrožena velikim vremenskim ne-

Kapela Srce Isusovo na Kalvariji (snimka iz pedesetih godina prošlog stoljeća)

 Sahrana 1956 ili '57.g.

prilikama, a od pojave kuge u somborskom okrugu oko 1937. kao i kolere pa sve do zatiranja istih i do danas nije bilo bolesti ni u Sonti.

Na krovu kapele se nalazi Kristovo Raspeće i još dva raspeća razbojnika. Uz kapelu su skaline s obje strane, pa puk može doći gore i pomoliti se.

Od 2006. na krovu se nalaze i dva zvona koja su neka- da bila u zvoniku ispred kapele s desne strane. Stari zvonik je srušen 2006. godine. Zvona su se oglašavala povlačenjem užadi. Po kazivanju radnika zvonik je tada bio

star 98 godina, što bi značilo da je podignut 1908. Starije zvono je dosta oštećeno, mada se razaznaju ornamenti, lik Isusa i Majke Božje s još dva neprepoznatljiva lika. Na zvonu stoji pečat, DEO ANNO 1814. Na novijem zvonu piše: KVIRIN LEBIŠ ZAGREB god. 1938. Na suprotnoj strani je jasno vidljiv tekst: SPOMEN OD FUVES KARL I KRISTINA. Krase ga izliveni anđeli s trubom, listovi neprepoznatljivog bilja, vinove loze i klasje žita. Zvona se oglašavaju na Dan Srca Isusova, Svi svete, Dušni dan i prilikom sprovoda. U današnje vrijeme su digitalizirana.

Do 1989. je s obje strane kapele postojao Križni put sa sedam postaja, a ukupno četrnaest. Križni put je simbol Kristova stradanja. U svakom vjerniku Križni put zauzima posebno mjesto, mjesto utočišta i nadanja. U obilaženje Križnoga puta vjernici sami dolaze u svojim životnim mukama i problemima. Tako je bilo i s ovim Križnim putem. Međutim, spomenute godine se tražilo mjesto za izgradnju mrtvačnice (*krsturnice*) i odlučeno je da se ona izgradi ispred kapele Srce Isusovo. Postaje Križnoga puta su smetale, pa su srušene uz obećanje da će se sagraditi nove. Obećanje nije ispunjeno do danas. U tadašnjim teškim vremenima postavljen je u crkvu sv. Lovro u vidu bakroreza na zidovima.

Kalvarija je do današnjih dana ostala simbol vjere katoličkih naroda – Nijemaca, Mađara, Hrvata i drugih.

Ruža Silađev

 Raspeća na krovu kapele Srce Isusovo

O prezimenima bačkih Hrvata (XLIV.)

Piuković

Plemeniti **Piukovići** su, nema sumnje, kao nositelji brojnih funkcija u Bačkoj županiji tijekom 18. i 19. stoljeća, ostavili veliki povijesni trag. Primjerice, **Milan Stepanović** u svojoj knjizi *Plemićke porodice u Somboru do kraja XVIII. veka* nabraja pojedine županijske funkcionere iz reda Piukovića. Međutim, kao što se povijest Piukovića ne može ograničiti na 18. stoljeće, isto tako ni popis titula koje su držali neki članovi obje obitelji ne čine »nacionalnu povist Bunjevaca«! Istina je da se Piukovići tradicionalno smatraju »bunjevačkom« porodicom. Tako ih je uostalom kategorirao i **István Iványi** u jednoj svojoj studiji u Godišnjaku Povijesnog društva Bačko-bodroške županije (1896.). Međutim, termin »bunjevački« može se primjenjivati na Piukoviće i druge bačke plemenite obitelji hrvatskog podrijetla samo uvjetno. Piukovići se nisu izjašnjavali Bunjencima u starinskom značenju ove riječi, a ponajmanje ne u smislu nacije.

Podrijetlo

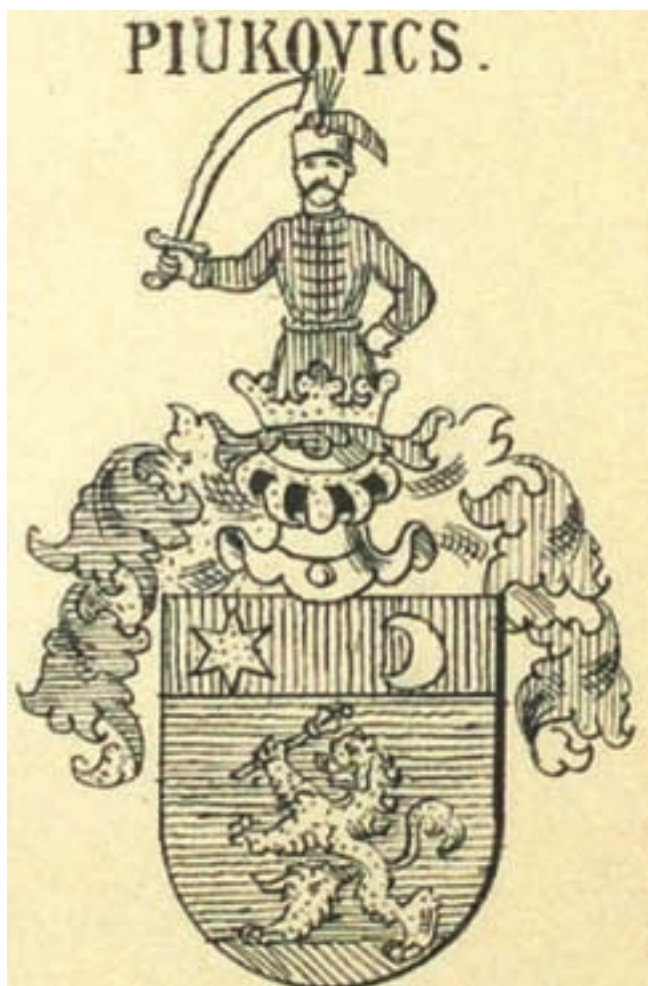
Pojam Bunjevac javlja se u Bačkoj 1622. i od tog vremena pa do 1991. mijenjao je značenje. U prvo vrijeme bio je oznaka za heterogenu populaciju uglavnom stočarskog stanovništva u Bačkoj. Ovi stočari su dolazili s različitih prostora. **Ladislav Vlašić** tako primjerice piše da su Piukovići iz Banja Luke (Bosanska krajina).

Dr. sc. **Ante Sekulić** piše da su »plemički list i ugarsku grbovnicu zadobili su u Beču 28. listopada 1741. **Ivan Piuković**, žena mu **Marta Garašević** i njihova djeca **Antun**, **Filip**, **Grgur**, **Jerolim**, **Josip**, **Dragutin**, **Damjan** i **Marija**. Plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji god. 1742.«.

Filipovi potomci

Ako govorimo o očuvanju tradicijske kulturne baštine, onda su najbolji predstavnici Piukovića onaj ogranak kojem pripadaju **Grgo** i njegovi sinovi **Marinko** i **Ivan** iz Subotice sa svojim obiteljima. Vrijedi također spomenuti žedničkog veleposjednika **Josipa Piukovića** (1860. – 1931.). Čovjek svjetskog kova, do 1918. je bio politički i društveno veoma aktivan. Poznao je poznate ličnosti, uključujući predsjednika SAD-a **Theodora Roosevelta**, kojega je pratio u safarijima po Africi. Iako je bio jedan od najrevnosnijih podupiratelja svih mađarskih kulturnih događaja u Subotici prije 1918., pao je u zaborav.

I Grgo i Josip pripadaju istom ogranku plemenitih Piukovića, koji vuče podrijetlo od Filipa, jednog od sinova Ivana zvanog Veliki, koji je 28. X. 1741. dobio plemstvo. Filip je umro u Mateoviću 26. II. 1791. u 78. godini. Njegova supruga **Katarina Balažević** umrla je prije njega (25. VII. 1785.).

Genealogije

Grgo i njegovi sinovi su potomci Filipovog sina **Ilije**: **Ivan** i **Marta Garašević**; **Filip** i **Katarina Balažić**; **Ilija** (u. 5. X. 1815. u 67 g.) i **Marija Mandić** (vj. 28. II. 1769. u Čavolju); **Fabijan** (r. 19. I. 1776.) i **Ana Vuković** (vj. 27. VIII. 1796.); **Antun** (vj. 27. VIII. 1796.) i **Jaga Rudić Vranić** (vj. 8. XI. 1815.); **Matija Maksimilijan** (r. 26. V. 1822. – u. 22. XII. 1882.) i **Ana Kuntić** (vj. 10. XI. 1851.); **Josip Piuković** i **Roza Francisković** (vj. 26. XI. 1883.); **Matija** (r. 1. IV. 1886.) i **Julijana Šarčević** (13. XI. 1911.); **Andrija** (r. 29. XI. 1920.) i **Marija Vuković** (vj. 22. X. 1941.); **Grgo** i **Dominika Kujundžić**. S druge strane, veleposjednik Josip Piuković je potomak Filipovog sina Augustina: **Ivan** i **Marija Garašević**; **Filip** i **Katarina Balažić**; **Augustin** (u. 22. VIII. 1803. u 62. g.) i **Katarina Strilić** (vj. 22. XI. 1761.); **Aron** (r. 11. I. 1784. – u. 11. II. 1815.) i **Franciška Tomcsányi** (vj. 27. IX. 1809. u Baji); **Augustin** (r. 6. XI. 1811. – u. 19. V. 1880.) i **Lujza Szende**. Također, od Piukovića se izdvaja i monoštorski župnik **Franjo Piuković** (1880. – 1967.). On pripada liniji koja vuče podrijetlo od Filipovog brata Grga: **Ivan** i **Marta Garašević**; **Grgo** (r. 9. V. 1726. – u. 25. XI. 1786.) i **Marija Vojnić** (vj. 28. VIII. 1755.); **Grgo** (u. 28. XI. 1789. u 33. g.) i **Katarina Bilinović** (vj. 20. XI. 1775.); **Petar** (r. 25. IV. 1778. – u. 27. IX. 1836.) i **Magda Palić** (vj. oko 1800.); **Jakov** (r. 26. IV. 1823.) i **Katarina Bilinović** (vj. 8. XI. 1843.); **Doko** (25. V. 1845.) i **Roza Horvat** (vj. 27. II. 1870.).

Lažna snaša s Verušića

Bunjevački svatovi u prošleme stoljeću bili su prožeti brojnim običajima. Sada ih je ostalo malo, a sjećanje na njih čuvaju pored živih kazivača i fotografije iz toga vremena. Jednu takvu autentičnu fotografiju koja prikazuje detalj iz svatova 1960-ih godina s Verušića podijelila je s nama **Marga Sudarević** iz Žednika. Na njoj se vidi lažna snaša, običaj koji se gotovo više niti u jednim svatovima ne prakticira.

Nema novaca za nju

Fotografija je snimljena u dijelu svadbe nakon večere i torte, a netom prije običaja *okrećanja* mlade. Kako nam Marga objašnjava, prije no što se mlada pojavi presvučena u crveno ruho za *okrećanje*, među goste je dolazila

perjaše i bace za njom sito«, uz smijeh se prisjeća naša sugovornica.

Nerijetko je bilo da u jednim svatovima ima i nekoliko lažnih snaša.

Kad dođu pođani

Nakon što se lažna snaša *otperjaši*, starosvatica (mladina kuma) dovodi pravu snašu na *okrećanje*. Običaj je ovaj koji se zadržao do danas. Za ovu prigodu snaša odijeva crvenu haljinu, a na sebi treba imati i rađene papučice te šlingovani keceljac. Prema običaju, materijalom za crvenu haljinu, papučama i keceljcem svekrva je, između ostaloga, darivala buduću nevjestu tijekom zaruka.

Kako nam Marga govori, za vrijeme *okrećanja* gosti su ubacivali novce u sito koje su miješali kum i stari svat. Nakon što bi oni glasno rekli npr. »Anina snaša«, Ana je smjela plesati nekoliko sekundi sa snašom dok netko drugi ne plati ples. *Okrećanje* je trajalo u ovisnosti o veličini svatova, otprilike 30 minuta nakon čega bi mladoženja utrčao u *šatru*, ubacio novčanik u sito te odveo ili odnio mladu vani. Nakon nekoliko minuta mladenci bi se vratili, a veselje se nastavljalo do jutarnjih sati.

Na fotografiji, za stolom iza lažne snaše, stoje stari svat **Joso Sudarević** – naše sugovornice svekar te kum **Vranje Vojnić Purčar (Šlezinger)**. Miješali su oni rešetom u tom trenutku, kaže Marga. Že-

nio se **Stanko Sudarević**, kumov brat od strica. Svatovi su bili u *šatri* u dvorištu mladoženje, a svirali su tamburaši. Kao svi u to vrijeme, i ovi svatovi su bili odvojeni. Večera i veselje bili su razdvojeni za mušku i žensku stranu. Jedino bi za vrijeme *okrećanja*, pa i lažne snaše gosti sa ženske strane došli u *pođane* među rodbinu mladoženje. Bilo je to oko ponoći. Nakon *okrećanja* vraćali bi se u svoju *šatru* koja je obično bila u rodnome mjestu mlade te nastavljali veselje.

J. D. B.

lažna snaša. Bio je to uvijek muškarac, maskiran u ženu, a često su tu ulogu preuzimali konobari koji su služili svatove. Mnogima je ovaj dio svadbe bio najinteresantniji, jer bi lažna snaša prenaplašenim »ženskim« ponašanjem, odijevanjem i šminkom pokušavala uvjeriti goste da je ona prava snaša. Nerijetko se događalo da je pokušavala poljubiti kuma ili starog svata što bi izazvalo smijeh kod gostiju. Na koncu, gosti bi izbacili lažnu snašu iz *šatre* kada bi shvatili da ona nije prava, njihova snaša koju čekaju.

»Uvik se nađe kaka komedija koja će glumit lažnu snašu. Onda je okreću, al neće da joj daju novce pa je ot-

Javni sat dobre zabave

Dječja dramska sekcija Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* održala je u Subotici javni sat 18. svibnja u Velikoj dvorani ovog centra. Kolaž kratkih igrokaza bio je pun smijeha, plesa, pjevanja i dobre zabave, a premijerno je izveden dio mjuzikla *Kiše u Grmovu* koji je napisao član skupine **Marijan Rukavina**. Ovim javnim satom mladi glumci zaokružuju sezonu i proslavljaju uspješnu godinu rada i druženja.

Polaznici sekcije s kojima je vježbala **Katarina Ivanković Radaković** su **Marijan Rukavina**, **Marta Vukmanov**

Šimokov, Emilija Matlak, Antonija Kujundžić, Karlo Kujundžić, Jakov Vukov, Jakov Ivanković Radaković i Roko Piuković. Glazbu su pripremili **Mario Bošnjak, Anđela Vasiljević i Antonije Vukosavljević** dok je koreografiju osmislila **Mirela Vereš**.

Katarina Ivanković Radaković kaže da je maturantica srednje subotičke Muzičke škole, svira klavir, a ove godine dobila je priliku voditi dječju dramsku sekciju i glumi već više godina u *Bunjevačkom kolu*.

»Pripremili smo predstavu naše Dječje dramske skupine *Legenda o vjetropirki*, koju sam režirala, a izvedena je u studenome prošle godine i evo večeras su mladi glumci zaokružili uspješnu sezonu. Pripremili smo sada javni sat, djeca su recitirala, neki su išli i na razne natječaje s tim recitacijama, a premijerno je predstavljen jedan segment iz mjuzikla *Kiše u Grmovu*, koji je napisao naš član **Marijan Rukavina**. Ovom prilikom izvedena su i dva igrokaza: *Zubar iz Alpadara* i *Dečki nađite si cure*. Mlade glumce ja pripremam, a pomaže mi voditeljica Književno-teatarskog kružoka Centra, profesorica književnosti **Nevena Mlinko**. Prvobitna ideja je bila da izvedemo mjuzikl *Kiše u Grmovu* u cijelosti, ali zbog manjka vremena nismo uspjeli. Sljedeće godine će se izvesti čitav mjuzikl. A glede mog rada s djecom u Dječjoj dramskoj skupini interesiralo me je kako je raditi s djecom, kao i da sudje-

lujem u stvaranju predstava, a ne samo da glumim i evo rezultata.«

Marijan Rukavina je član Dječje dramske skupine, učenik subotičke OŠ *Ivan Milutinović*, kojega očekuje upis u srednju školu.

»Pisanjem se bavim kao hobbijem, prije dvije godine napisao sam dramski tekst *Romeo i Julija* koji smo izveli 2021. godine na javnom satu naše skupine, a ove godine sam napisao mjuzikl *Kiše u Grmovu*. Koristio sam se pjesmama, dakle glazbom iz raznih brodvejskih mjuzikla, primjerice: *Chicago*, *Jadnici*, *Violinist na krovu*, a tekst te glazbene predstave je moj. Mjuzikl govori o pjevačici i njezinom menadžeru koji odlaze u selo Grmovu na otoku Cresu. Tamo odlaze kako bi stanovnike usrećili glazbom. Tamo je bio rat, ljudi su tužni, često pada kiša za koju mještani misle da je znak zla i ne žele biti vani kada pada kiša. Menadžer pjevačice se usudi izaći na kišu i na koncu im objasni da to nije ništa strašno niti zlo, kako je to dar od Boga za prirodu i poljoprivredne radove. Tako i mještani izađu na kišu. Pjevačica ostaje živjeti na otoku, jer je konačno našla mjesto gdje neće biti predrasuda dok ona pjeva. Večeras je izvedena prva pjesma iz mju-

zikla koju ona pjeva u selu Grmovu», kaže Marijan Rukavina.

Dječja dramska sekcija je bila aktivna u HKC-u *Bunjevačko kolo* u razdoblju od 2014. do 2016., te ponovno od 2018. godine. S proljeća 2020. prestaje s radom zbog korone te se obnavlja s jeseni 2021. godine. Voditeljica je u naznačenim periodima bila Nevena Mlinko, a kroz sekciju je prošlo više od 30 djece osnovnoškolske dobi.

Z. S.

Emilia Tonković na Republičkoj smotri recitatora

Emilia Tonković sudjelovala je na 54. Republičkoj smotri recitatora *Pjesniče naroda mog*, održanoj 19. i 20. svibnja u Valjevu, kao jedina recitatorica koja je kazivala poeziju na hrvatskom jeziku. Emilia je na svim razinama natjecanja recitatora koje su prethodile ovoj završnici smotre, od školske do pokrajinske, bila proglašavana za najbolju recitatoricu u svojoj kategoriji – mlađi uzrast

(učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole). Učenica je OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice, a za natjecanje ju je pripremala učiteljica **Sanja Dulić**.

Boravak u Valjevu bio je obogaćen i radionicom kulture govora koju je vodio poznati glumac **Milan Bosiljčić**.

B. I.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Katarina Vukmanov Šimokov
 IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković, Subotica – 2. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: sviram violončelo i idem na folklor
 VOLIM: crtati, pjevati, igrati se
 NE VOLIM: galamu
 U SLOBODNO VRIJEME: igram se
 NAJ PREDMET: matematika
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: veterinarka

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor.
Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

SOMBOR- Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa sušterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacrt Izmjene i dopune Plana detaljne regulacije za dio prostora istočno od Majšanskog mosta do bivšeg kompleksa livnice i zapadno od Majšanskog mosta do Ulice Arsenija Čarnojevića i Aleje maršala Tita

Javni uvid može se obaviti od 29. svibnja do 27. lipnja 2023. radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 29. svibnja do 27. lipnja 2023. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 12. srpnja 2023. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 30. 5. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Konačno u Hrvatskoj

Život na Marsu

Još malo pa ću moći reći da živim u autu. Tko radi što, ja se samo pakiram. Ne znam gdje mi je kuća sada. Ne znam da li da kažem da idem kući kad se vratim u Segedin ili kad odem u Sombor. Kuća je vjerojatno Sombor. Ali trenutno se život više događa u Segedinu. Zbunjujuće je malo.

Za dva dana krećem na Vogalongu. Veslat ću maraton od 30 kilometara, a da pri tome nisam ništa trenirala mjesec i pol dana. Bit će to veliki izazov. Putujem sama sa silnim autobusima Mađara. Mađarski ne znam, oni su slabi s engleskim, a ja se veoma veselim ovoj avanturi.

O drugim temama mi je teško pisati, a o onome što me čeka ne želim unaprijed pisati. Iskoristit ću ideju iz lagera, tim više što sam se već dugo veselila ovoj temi. Izdvajam četiri najbolje planinarske ture u Hrvatskoj. Naišla sam na njih kao preporuku za proljetno planinarenje, a mislim da su podjednako dobre i za ljeto i za jesen.

Pogledi s visine

Na prvo mjesto stavljam planinarenje na Vaganski vrh, najviši vrh Velebita. Velebit mi je dugo omiljen iz meni nepoznatih razloga. Mislim, divim mu se, ali me nešto neobjašnjivo zove. Najviši vrh Velebita ima nadmorsku visinu od 1.757 metara i nalazi se na jugoistočnom kraku planine. Uz njega, moramo spomenuti i vrhove Badanj, Malovan i Sveto brdo.

Sama okolica vrha izgleda kao visoravan, pokrivena travom, a pogled koji pruža je nevjerojatan. Doduše, pogled prema moru je nešto slabiji zbog visoravni s morske strane Velebita, ali je zato pogled prema Liki fantastičan. Ima nekoliko staza koje vode do vrha, a po onome što sam istražila najbolji izbor je preko Velikog Rujna i iz kanjona Paklenice. Jednako su popularne staze koje idu od Visočice ili s ličke strane iz mjesta Medak.

Koliko obilazim Pelješac, postaje nevjerojatno. Uporno ga gledam sa svih strana, a nikako da kročim na njega.

Možda mi pođe za rukom ove godine, kada budemo veslali *Maraton lađa*. Nadam se da hoće.

Brdoviti krški pejzaž daje slici Pelješca jedinstvenu slikovitost, a planinarski raspložene posjetitelje zove na planinarske avanture. Dakle, plan je odmah uzeti sve što Pelješac ima za ponuditi, pa i osvojiti njegov najviši vrh, a to je Sveti Ilija. Nalazi se na nadmorskoj visini od 961 metra. Uspón na vrh moguć je iz tri glavna smjera: iz zaselka Urkunići istočno od sela Ruskovića i ovaj uspon je najstrmiji, iz Karmena i Bilopolja ili iz Gornjeg Nakovnja, 6 km sjeverozapadno od Vignja.

U starijim zemljovidima mogu se pronaći nazivi Zmijino brdo (Monte Vipera) i Perunovo brdo. Ovaj naziv potječe iz pretkršćanskog doba kad je vrh bio kulno mjesto staroslavenskog boga gromovnika, a sadašnje službeno ime vrh je dobio po kapeli svetoga Ilije.

Buzetska staza sedam slapova na popisu je mnogih planinara i smatra se najljepšom stazom u Istri. Obilježavana je u razdoblju od 2006. do 2007. godine, a na svom putu prolazi pored prekrasnih prirodnih ljepota rijeke Mirne i njezinog pritoka rijeke Drage. Cijela staza nudi pravo uživanje u razigranom riječnom koritu, napuštenim istarskim selima, Napoleonovu mostu, popularnom izletištu Kotli i mnogim drugim prirodnim ljepotama. Staza je kružnog oblika i duga je oko 15 kilometara.

The life on Mars

Dovoljan je sam naziv da poželite kročiti na ovu stazu. Ona se nalazi na otoku Pagu i duga je 9,3 kilometra. Riječ je o kružnoj stazi prekrasnih pogleda na okolne plaže, more i prostranstva. Produbljena je sa 100 metara ferate, prvom feratom koja je smještena iznad mora u Hrvatskoj. Preljepo je opet pisati o Hrvatskoj, a još je ljepše njome koračati. Nadam se da ću je pošteno iskoračati ovog ljeta.

Gorana Koporan

Nema više nepoznanica

Velika četvorka ide u Europu

Do kraja prvenstvene sezone 2022./23. u 1. Hrvatskoj nogometnoj ligi ostalo je još da se odigra posljednje, 36. kolo. Sve je već poznato izuzev činjenice tko će, na koncu, biti treći ili četvrti (*Osijek* ili *Rijeka*). A da konačnica bude u duhu neizvjesnosti koja je pratila gotovo cijelo ligaško natjecanje, upravo će u izravnom duelu ove dvije momčadi u nedjelju, 28. svibnja, u Gradskom vrtu odlučiti tko će s koje pozicije zakoračiti u kvalifikacije za Europu.

Dinamo

Za razliku od *Crvene zvezde*, koja je ove godine zahvaljujući odličnom koeficijentu izravni sudionik skupina Lige prvaka, *Dinamo* će svoj put prema eliti morati izboriti kroz kvalifikacijski ciklus tzv. Staze prvaka. Startat će u 2. pretkolu gdje će se nalaziti još *Molde* (Norveška) i vjerojatno *Sparta* (Češka) i *Kopenhagen* (Danska). Njima će se priključiti i neki pobjednici iz 1. pretkola, poput *Ferencvárosa* (Mađarska), *Qarabaga* (Azerbajdžan), *Slovana* (Slovačka) i *Sheriffa* (Moldavija). Zbog dobrog koeficijenta u odnosu na svoje buduće rivale hrvatski prvak će biti nositelj u svakom pretkolu sve do play offa, a ždrijeb za susrete 2. pretkola je zakazan za 21. lipnja. Prvi susreti bi se trebali igrati u terminu 25.-26. srpnja, a uzvrat tjedan dana kasnije, 1.-2. kolovoza.

Hajduk

Viceprvak Hrvatske *Hajduk* kreće u 3. kolu kvalifikacija za Konferencijsku ligu, ali zbog slabijeg koeficijenta gotovo sigurno neće biti nositelj i otvara, već na startu, mogućnost duela protiv znatno jačih momčadi. Neki od već poznatih potencijalnih rivala su *Vitoria Guimares* (Portugal), *AZ Alkmaar* (Nizozemska), *Dinamo Kijev* (Ukrajina), *Čukarički* (Srbija), *LASK* (Austrija), *Bran* (Norveška), *Club Brugge* i *Gent* (Belgija), *Viktorija Plzeň* (Češka) i još mnogi drugi koji bi se u tom bubnju mogli naći nakon završetka ligaških natjecanja u svojim zemljama, te momčadi koje stignu iz 2. kola kvalifikacija.

Osijek i Rijeka

Neovisno od ishoda njihovog međusobnog duela za prestiž i više mjesto na tablici 1. HNL, preostala dva hrvatska euro predstavnika *Osijek* i *Rijeka* startat će u 2. kolu kvalifikacija za Konferencijsku ligu Europe. Dobra je vijest kako su obje momčadi u statusu nositelja, a potencijalni protivnici bi mogli biti: *Lech Poznań* (Poljska),

Hapoel Beer-Sheva (Izrael), *Djurgardens* (Švedska), *Rosenborg* (Norveška), *Vojvodina* (Srbija), *Celje* (Slovenija) i mnogi drugi...

Šibenik

Iznenadjujući finalist Kupa Hrvatske *Šibenik* (finale igrano u srijedu, 24. svibnja), da se potencijalno prijavio za europska natjecanja (što je svaka momčad koja to želi dužna učiniti), mogao je u slučaju osvajanja naslova i sam igrati u kvalifikacijama za Konferencijsku ligu Europe. Ovako ništa od potencijalne šanse, ali mnogo tužnije za klub sa Šubičevca je činjenica gubitka prvoligaškog statusa. Imao je *Šibenik* veliku prednost u odnosu na već otpisanu *Goricu* (u jednom trenutku i velikih 11 bodova), ali su *narančasti* sve to svojim slabijim partijama prokockali i naredne sezone će se natjecati u drugom razredu hrvatskog klupskog nogometa. Očekujemo njihov ekspresni povratak u 1. HNL, jer u pitanju je momčad koja je ove sezone pobjeđivala i prvaka *Dinama* i doprvaka *Hajduka*, te je stigla u samu završnicu najmasovnijeg klupskog natjecanja u Hrvatskoj.

Najbolji igrač i strijelac

Ukoliko **Matija Frigan** (*Rijeka*) ne postigne 5 i više pogodaka u posljednjem kolu, drugu sezonu uzastopno će **Marko Livaja** (*Hajduk*) biti najbolji strijelac 1.

HNL. Trenutačno na kontu ima 19 pogodaka, a kad tome pribrojimo i 12 asistencija, onda zbilja nema dileme tko je bio MVP (najkorisniji) nogometaš u sezoni 2022./23.

TENIS

Četvrtfinale za Bornu Ćorića

Najbolje rangirani hrvatski tenisač **Borna Ćorić** (16. pozicija ATP ranking ljestvice) odlično je igrao na turniru Masters 1000 serije u Rimu. Stigao je do četvrtfinala gdje je zaustavljen od **Stefanosa Tsitsipasa** (Grčka) 3:6, 4:6. Dobre partije na zemlji Rima odlična su najava za drugi Grand Slam sezone koji će se igrati na terenima Roland Garrosa u Parizu.

RUKOMET

PPD Zagreb prvak Hrvatske

Kako se i očekivalo, *PPD Zagreb* je novi-stari prvak Hrvatske u rukometu. Iako je do naslova stigao nešto teže nego prijašnjih godina, višestruki šampion je novi pobjednički pokal ovjerio baš na parketu svog najvećeg rivala *Nexea* u Našicama. *Zagrebaši* su slavili minimalnu ali slatku pobjedu (28:27) i osvojili 31. naslov prvaka Hrvatske.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
GRAD SUBOTICA
Gradska uprava
Tajništvo za gospodarstvo,
lokalni ekonomski razvitak i turizam

OBAVIJEST

Grad Subotica i Nacionalna služba za zapošljavanje Podružnica Subotica dana 26. 5. 2023. godine raspisuje:

Javni poziv nezaposlenima za dodjelu subvencije za samozapošljavanje u 2023. godini,

Javni poziv poslodavcima za dodjelu subvencije za zapošljavanje nezaposlenih osoba iz kategorije teže zapošljivih u 2023. godini.

Tekst javnog poziva i prateća dokumentacija objavljeni su na internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs, odjeljak Natječaji i oglasi i na internetskoj stranici Nacionalne službe za zapošljavanje Podružnica Subotica www.nsz.gov.rs.

POGLED S TRIBINA

Mario Hezonja

Poput nogometne (u posljednjih nekoliko sezona redovito) i košarkaška Liga prvaka ima Hrvata u pobjedničkoj momčadi. Prošle i prethodne godine je to bio **Kruno Simon** kod *Anadolu Efesa*, a ove godine je slavodobitnik **Mario Hezonja**. Standardno dobar, posebice je bio značajan za svoju momčad u svih pet susreta protiv *Partizana* kada je *Real* nadoknađivao minus 2, a značajan doprinos je ugradio i na proteklom *Final 4* Eurolige igranom u Kaunasu (Litva) protekloga vikenda. U finalnom duelu protiv *Olympiacosa* (79:78) zanimljivo je istaknuto kako je prošle godine *Real* izgubio finale od *Efesa* također s jednim košem razlike, Hezonja je postigao 12 pogodaka uz tri skoka.

Mario Hezonja je rođen 25. veljače 1995. godine u Dubrovniku, gdje je i započeo svoju košarkašku karijeru. Zatim je prešao u Zagreb (2010.), ali već sa 17 godina (2012.) prelazi u *Barcelonu* u kojoj igra sljedeće tri godine. Sa samo 20 godina postaje NBA igrač i postaje članom *Orlando Magica* (2015.-18.), zatim slijede nastupi za *New York Knickse* (2018.-19.) i *Portland Trail Blazere* (2019.-20.). Nakon pet NBA sezona vraća se u Europu i prelazi u *Panathinaikos* (2020), potom slijedi sezona za *Unics Kazan* (2021.-22.) i od prošle godine je član *Real Madrida*. Tijekom europske karijere prati ga reputacija pobjednika, jer je s *Barcelonom* dva puta bio prvak Španjolske (2012. i 2014.), s *Panathinaikosom* 2021., a sada je i prvak Europe s *Realom*. Igra na poziciji beka ili krila, visok je 203 cm.

Umotvorine

- * Izgubljeno je samo ono čega smo se odrekli.
- * Oluje potiču stabla na dublje ukorjenjivanje.
- * Ne dopusti da ti usta preopterete leđa.

Vicevi, šale...

Evo, čitam: neka žena otišla na trčanje i nestala.
Pa bolje da budem debela nego da me nema.

Ide Crvenkapica šumom, naleti na vuka i on je pita:

– Crvenkapice, što to nosiš baci?

I Crvenkapica baci.

Mudrolije

- * Sreća se često uvuče kroz ona vrata za koja nismo ni znali da su otvorena.
- * Imaj strpljenja. Sve stvari su teške prije nego što postanu lake.
- * Jedino stvarno bogatstvo je bogatstvo duše; ostala su dobra podložna velikim gubicima.

Vremeplov – iz naše arhive

Hrvatski u Monoštoru, 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

»Bačka«

Niki dan bio sam vašarit koji čega što mi zapovijeđeno na subatičkom buvljaku. Tute svita ma koliko, svi žure šnjotaje, al slabo vidim da se mašaje za buđelar. Gustiram dok turam biciglu, s koje strane se krenit kući: odaleg priko Vučidola, jel vamo somborskim sokakom? Sitim se da mi moja lipča polovina naredila da ne zaboravim svratit u apateku kupit likova, pa tako krenem somborskim sokakom. Na vrati nabasam na komšiju sa salaša Felu. Veli on dono je unuče, trenira fudbol u »Bačkoj«. Pita me jel žurim? Ma, dospiven sam. Ajmo u mijanu kod »Puniše«. To se ne odbija. U mijani dosta čeljadi, al svi niki nepoznati. Pitam Felu otkaleg su ovi? Ma, to su dođoši, ovi što prodaju tute na buvljaku. Donese birtašica po dva deci vina. Nazdravimo. Oma bolje pripovitka kreće. Prišivam ja Feli, od kako su nam ovi oteli »Bačku« od to doba sam se zakleo neću gledat utakmice. Moj čiča je divanio, kad je on bio deran sva naša dica su se loptala, sad po prizime-nima ne mož se tako kast. Braca Pere je divanio da je »Bačka« najstariji nogometni športski klub u bivšoj Jugoslaviji. »Jeste, Felo, jel ti divanio da je 'Bačka' igrala u nogometnoj ligi Banovine Rvacke?« »Jeste, al to je nikako divanio kroz zube.« »Jel je kazo da su u toj ligi igrali, 'Ajduk' iz Splita, 'Građanski' iz Zagreba, 'Slavija' iz Osijeka, 'Slavija' iz Varaždin, SAŠK iz Sarajeva i još poniki, ne možem se sičit, i naša 'Bačka'? Zapisano je u starim knjigama da su sto dana bili u Banovini Rvackoj i loptali se. Na tabeli nisu bili ni u vrvu, al ni na začelju. To je doprino naš tadašnji najbolji igrač Nesto Kopunović Netoj.« »Da, jeste. Pisale su 'Subatičke novine', a ostalo je to i u narodu zapamćeno. On je živio u ovom frtalju, pa kad su slavili pobeđu čitav sokak se radovo koliko je golova dao. Dida je divanio da su ga više puta na leđi nosili, tušta špricera s njim popili. Dida Ivša je divanio da je bilo oko pet iljada duša koji su navijali na našu »Bačku«. Nediljom poslipodne su bile te utakmice koje su naši stari jedva dočekali. Kapiten je bio Remija Marcikić, Andrija Kujundžić Čiča centar, niko ga nije mogo triblat. E, to su bila vrimenta, moj Felo. Danas se takmiče u poslidnjoj ligi. Jedino je isto što nose ime 'Bačke'. Hm, da al kroz povist tušta je tu iskasalo dobri fudbalera, moglo bi se divanit i dan i noć. Neg, Felo, da nazdravimo, jel upačat će se vino od silne pripovitke.« Friško smo to kečili. Birtašica nam donela još jednu rundu špricera. Zagrijala nas kevedinka, pa furtom divanimo, viščinimo se nas dvojca. Odjedared se stvori niki čovik porred nas kad ono drugar Losko. »Jel slobodno, čeljadi?«, pita on, Bečka škula. »Bože, Losko, sidi baš za te slobodno misto, tebe je čekalo.« Oma birtašica donese vina svoj trojci, pripovitka ide kogod podmazana. Gustiran ja neće valjat od tušta pripovitke, a kevedinka grije obaško, kako se pokuljit pa izvuć izgubit? »Ja moram ić puštit vodu u klozet.« »Ajd, samo ti«, oni divane furtom od »Bačke« jel tute nema kraja divana. Platim ja birtašiči moj cek, pa se olakšam, friško huncutski izađem iz mijane. Gledam na biciglu je sve na zadnjem sicu što sam vašario na buvljaku. Zajašim na biciglu pa verglam cik-cak ulicama do mojeg dvora.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Ope se zagužvalo

Lipo vrime se vratilo, al lipi divani baš ko i nisu. Već su se baka Janja i druge poredale na klupčice, a ja ko uvijek u posljednje vrime kasnim. Sidam na hoklicu ispred nje da je sve vidim. Baka Janja namrgodita, počinje: »Ope nam se zagužvalo. Onaj televizor će se zapaljit od bisni riči, pritrnji i vike. Ni prošlo nam se ni odgužvalo kad ono evo ope. Nikad kraja. Ta nikad kraja ovim mitingima. Vala ste već naučili šta j miting?«. Svi klimlju glavom, a ona će dalje: »Ta danaske mal-mal pa miting. Ko već i radi? Ta to j' već ko svake nedilje na misu čeljad kad iđu. Štagod ne valja, oma miting. Oma ajmo na mitingu kogagod sminjit, prominjit, porušit jel nanovo birat. A ako ni ni to, onda ajmo se nanovo pokupit pa potvrdit i kazat što smo već potvrdili i kazali a još i bude gorje, vikat da nam niko ništa ne može«. Vidim strina Evča ko uvijek vrti glavom. Odveziva pa poveziva maramu pa će i ona, bome ko i bisna: »Pa neg šta, baka Janjo, neg šta. Sve je to ta naša demokratija. Za to smo se borilli. Da možemo naglas kazat kad nam žulji. Jest da sad jedni pritirivu odviše da vlast ništa ni napravila, da ne radi dobro, al na to triba odgovorit. Triba čut i drugu stranu šta misli. Ni to sam tako, pokupiš se pa naglas da ništa nevalja«. Gledimo se svi. Bome vidim baš i nema ko šta kazat jel ne smije kazat. I ope mi iznenadila baka Tonka. Ona uvijek posljednja divani da može dobro naštudirat šta će kazat, al sad vidim ima šta kazat: »Žene drage, Marne dite lipo i pametno, sve ja to razumim al Bože dragi vala neću zgrešit ako kažem da se baš i nerazumim u te mitinge. Jedino cigurno znam da sam se već sludila od televizije i radijona i ti mitinga. Pa taman mislim da idemo pravim putem kad ono ispadne po jednima da baš i ni tako. Nisam ja škole za to završila, al cigurno znam da više voljim gledat kaku lipu komendiju jel lipe pisme slušat neg se od mitinga divanit«. Baka Marica okuražita, naštudirala šta će kazat: »Evča moja, muka mi više od te demokratije. Sludila nas onako. Taman mislimo odgužvali smo se, iskobeljali iz briga, kad ono ope iz početka. Ko tu laze, vala sam dragi Bog zna. On je izmislio demokratiju pa cigurno on i zna pa tako i nadešava. Sve j' to Božja volja. Triba se više moljit pa će se ovo što se ko kanda ope zagužvalo i odgužvat«. Na kraju došla i baka Manda na red. Cuje se na srina Evču: »Evča, ti i tvoja demokratija ste mi se na vr glave popeli. Ti vala naveče kad legneš spavat tu demokratiju pod glavu metneš, a kad se probudiš u maramu zamotaš prija neg što ju metneš na glavu. Tebe sad ne odgovara nikaki miting pa ti onda oma drugi odgovara. I ja sam se sludila od ti mitinga. Oduvik divanimo od te politike i kako će ona sve rešit. Pa nas unda ubedi ta tvoja demokratija da j' sve postignito najbolje pa onda iskoču ti mitingi. Ko da sad ništa nevalja. Pa šta smo radili do sade. Izgleđe da mi mal odgužvamo pa mal zagužvamo. Tako ne može it do vika«. Eto, i ja nisam dugo čeko pa ču: »Ja se u te mitinge ne razumim. I neću it na nje ni za kake novce. Ni oni sendviči što divanu da se dobiju kad se ide mi ne tribu. Pa ma se ne odgužvalo«.

U NEKOLIKO SLIKA

Koncert

HGU Festival bunjevački pisama

Juha od morke

Do prije 30-40 godina salaši u okolini Sombora nisu se mogli zamisliti bez jata morki (biserki). No, kako su nestajali oni tipični izdvojeni salaši, tako su polako nestajale i morke, ali još ima salaša na kojima se među ostalom peradi svojim karakterističnim »deranjem« lako prvo čuju, pa onda i vide morke.

Kažu da se, za razliku od druge vrste peradi, kod morki za 3.000 godina koliko je prošlo od njenog pripitomljavanja nije puno toga promijenilo. I dalje je plašljiva i plahovita, skriva jaja, oglašava se iritantnim zvukom, netrpeljiva je prema ostaloj peradi; ukoliko joj se ne odrežu krila lako će završiti na krovu salaša, na drvetu ili na susjednom salašu.

Meso morke je tamnije boje nego kokošije (po okusu je slično mesu fazana), pa će i juha biti nešto tamnija, ali budući da je meso protkano masnoćom juha će imati lijepu zlatno-žutu boju.

Zbog kvalitete mesa morčija juha je posebno na cijeni i često se za nju kaže da je to juha koja liječi.

Sastojci za juhu:

jedna očišćena morka
mrkva
zelen
luk
papar
sol
biljni začini

Sastojci za knedle s jetricom:

jedna jetrica od morke (može i pileća ili kokošija)
1 jaje
sol
papar
luk
griz
prašak za pecivo

Sastojci za sosove (umake):

ulje ili mast
brašno
češnjak
kopar
sol
ocat

Priprema juhe:

Očišćenu morku izrezati na komade (ne previše sitne jer je morka inače sitna, tek nešto iznad kilograma). Izrezano meso staviti u lonac za kuhanje juhe (oko 6 litara), dodati četiri veće mrkve, jedan zelen, jednu glavicu luka srednje veličine, nekoliko zrna papra i naliti vodu. Kada proključa, po okusu dodati sol i biljni začini i na tihoj vatri (tek da ključa) kuhati nekoliko sati. Meso morke je malo žilavije, pa se mora duže kuhati, ali ako je morka mlada bit će sasvim dovoljno četiri sata kuhanja. Tijekom kuhanja, kada baci prvi »ključ«, skinuti pjenu. Pjena su bjelancevine i nije greška ako se i ne skine s juhe, ali ako želite bistru juhu, onda svakako žlicom ili malom cjediljkom skinite pjenu.

Kada je juha kuhana, procijedi se kako bi se odvojilo meso i mrkva od juhe. Juhu vratiti na vatru i kada dobro proključa zakuhati knedle s jetricom.

Priprema knedli:

Na dasci nožem, kao da strugate, dobro usitniti jetricu i odvojiti žilice ako ih ima. U duboki tanjur vilicom izgnječiti jednu malu glavicu crnog luka sa solju i paprom. Dodati jedno jaje, umutiti i u sve to dodati jetricu, malo praška za pecivo i umutiti dalje. Na kraju dodati griz toliko da masa bude srednje tvrda. Ako nema dovoljno griza, knedle će se u juhi raspasti, a ako pretjerate bit će tvrde. Knedle se prave ranije kako bi sat-dva odstajale prije zakuhanja. Ako prije zakuhanja vidite da su knedle previše rijetke, slobodno možete dodati još griza.

Priprema sosova:

U maloj posudi na masnoći kratko propržiti četiri čenja češnjaka, dodati dvije jušne žlice brašna, promiješati kratko na vatri i naliti vodom. Voditi računa da se ne pretjera s vodom kako sos ne bi bio rijedak, a i ako nije dovoljno vode ona se može dodati tijekom kuhanja. Kratko vratiti na vatru da proključa, posoliti po okusu i dodati malo octa.

Za sos od kopra u maloj posudi na masnoći kratko propržiti jednu jušnu žlicu rezanog kopra, dodati dvije žlice brašna i kratko promiješati na vatri. Naliti vodom, također vodeći računa o količini, posoliti po ukusu i pustiti da prokuha.

Uz morčiju juhu ovoga puta preporučamo vam sos od češnjaka i kopra, ali to može biti i sos od rajčice ili višanja.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

**UPIS U PRVI RAZRED
3. 4. – 31. 5. 2023.**

ZAŠTO?

- da Vaše dijete ima jednak odgoj kod kuće i u školi
- da Vašem djetetu izaberete prijatelje iz obitelji s kojima i Vi rado provodite vrijeme
- da učiteljica ima mogućnost posvetiti više vremena Vašem djetetu
- da Vaše dijete raste u poticajnoj, toploj i obiteljskoj atmosferi
- da Vaše dijete osjeti ljepotu naše tradicije
- da Vam dijete jednoga dana zahvali na način na koji ste posložili kockice njegovog djetinjstva.

GDJE?

- OŠ „Matko Vuković“, Subotica
- OŠ „Ivan Milutinović“, Subotica
- OŠ „Ivan Milutinović“, Mala Bosna
- OŠ „Matija Gubec“, Tavankut
- OŠ „Vladimir Nazor“, Đurđin
- OŠ „22. oktobar“, Monoštor

Hrvatsko nacionalno vijeće
osigurava dodatnu podršku
u vidu:

- organiziranog prijevoza od kuće do škole
- udžbenika na dar
- nezaboravnih putovanja
- posebnih izvan nastavnih programa
- povlastica tijekom studija
- i malih iznenađenja svake godine!

KAKO?

- prema programu nastave i učenja Republike Srbije
- uz svjedodžbe koje su prihvaćene i u Republici Srbiji i u Republici Hrvatskoj
- uz mogućnost nastavka kasnijeg školovanja na bilo kom jeziku
- iz kvalitetnih udžbenika u kojima je integriran dio naše tradicije
- uz posebno izabran stručni kadar
- uz potporu dviju država i Hrvatskog nacionalnog vijeća.

NASTAVA NA HRVATSKOM JEZIKU U REPUBLICI SRBIJI

Za više informacija kontaktirajte nas na 064 6590 718

ili posjetite naše mrežne stranice: www.udruganasadjeca.org.rs i www.hnv.org.rs ili Facebook i Instagram stranicu!

